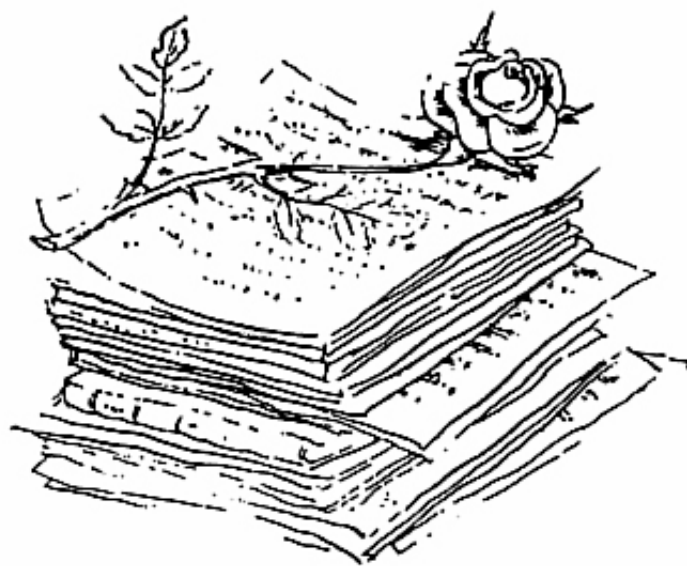

Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 33

Praha 2011

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2011

Vážení přátelé,

tentokrát jsme se ozvali za rok a to zásluhou paní redaktorky Daniely Kotašové-Urbancové, která se opět mohla pustit do Zpráv. Můžeme tak včas uzavřít jubilejní dvouletí Bohuslava Martinů, které bylo plné krásných hudebních událostí a poděkovat tak všem, kdo se na něm podíleli.

Co je nového v pobočkách si za chvíli přečtete, teď se s vámi podělím o některé novinky z výboru Společnosti Bohuslava Martinů: Již potřetí jsme letos předložili Poslanecké sněmovně ČR (podvýboru organizačního výboru pro přípravu návrhů na propůjčení nebo udělení státních vyznamenání – to je přesný oficiální název) návrh na udělení vysokého státního vyznamenání Mistru Milanu Knoblochovi za jeho rozsáhlé celoživotní dílo a velký přínos pro českou kulturu nejen doma, ale i v zahraničí. Dvakrát to mělo standardní úřední průběh. Nejdříve jsme dostali dopis, že náš návrh byl přijat a že se ho musí ujmout a podpořit některý poslanec. Druhý dopis oznamoval, že se návrhu ujal poslanec XY a že bude projednán. Třetí dopis oznámil, že Poslanecká sněmovna náš návrh schválila a postoupila ho Kanceláři prezidenta ČR. A 28. října jsme koukali na televizi marně. Tak držte palce – třeba do třetice? Mistr Milan Knobloch se v tomto roce dožívá v plném pracovním nasazení devadesátky a co udělal také pro Bohuslava Martinů asi všichni víte – berte to, prosím, jako odpověď na vaše dotazy: „A nezasloužil by si už konečně Mistr Knobloch nějaké ocenění?“ My s vámi souhlasíme.

Starost nám dělá stále se zmenšující složení výboru. Se zármutkem jsme přijali velmi smutnou zprávu: dne 7. 5. 2011 po dlouhé těžké nemoci nám odešel pan Dr. Jan Kapusta, muzikolog, zakládající člen správní rady Nadace B. Martinů a významný šířitel odkazu Bohuslava Martinů.

Ve výboru SBM opustil naše řady v zimních měsících loňského roku pan Ing. Josef Kaprál – moc nás to mrzelo, ale vzhledem k tehdejším závějím na Třech Studních, jsme to chápali. Také Dr. Boris Koblík byl postaven před nesnadné životní rozhodnutí – v létě opustí Prahu a přestěhuje se do jistě zdravějšího prostředí, ale jeho pracovní vytížení mu nedovolí, aby mezi nás jezdil. Ale protože internet se dnes dostane téměř všude, určitě si ho najdeme, abychom využili jeho názorů a připomínek. Paní JUDr. Marie Tomanová je nyní již bývalou místostarostkou Poličky a vrátila se ke své původní profesi. Zachovala se (jako ostatně vždy) velmi zodpovědně a našla za sebe stejně milou paní Ing. Naděždu Šauerovou z Městského úřadu v Poličce. Paní Tomanové přejeme hodně zdraví a úspěchů a moc jí děkujeme. Nechcete někdo doplnit naše řady? Scházíme se asi čtyřikrát do roka....

Eva Štrausová, tajemnice SBM

Vážení čtenáři, milí příznivci hudby Bohuslava Martinů,

těší mě, že jsem opět mohla přispět ke vzniku Zpráv Společnosti Martinů. Vřele uvítám jakékoliv Vaše poznámky, námitky a v neposlední řadě také Vaše příspěvky, které rádi otiskneme. Číslo zpravodaje, které držíte v rukou, je právem věnováno rekapitulaci významných výročí Bohuslava Martinů v letech 2009-2010. Věříme, že vás rovněž zaujmou články z poboček společnosti.

Závěrem děkuji všem, bez kterých by toto číslo vzniklo jen velmi obtížně. Mé zvláštní poděkování za mimořádnou ochotu a vstřícný přístup patří především Mgr. Zoje Seyčkové, Mgr. Aleši Březinovi, Mgr. Lucii Harasim Berné a Mgr. Jarmile Mráčkové.

Přejeme Vám hezké dny, hodně radosti, a to nejen z hudby Bohuslava Martinů

Daniela Kotašová, redakce SBM

O B S A H

<i>Zprávy z poboček SBM</i>	
Činnost pobočky SBM Praha	7
Eva Štrausová	
Činnost pobočky SBM Brno 2009-2011	8
Jarmila Mráčková	
Bohuslav Martinů a Jan Zrzavý. Přátelství umělecké a lidské	10
Jitka Měřinská	
Návrat Jana Nováka	16
Jarmila Mráčková	
Jan Novák a Bohuslav Martinů	18
Jarmila Mráčková	
Činnost pobočky SBM Zlín	19
Věra Obdržálková	
Činnost pobočky SBM Polička v roce 2010	21
Renata Pechancová	
Plán SBM Polička na rok 2011	22
Renata Pechancová	
Mládí a Bohuslav Martinů	22
Renata Pechancová	
Jak jsme dělali balet	26
Iva Kulíková a Renata Pechancová	
Rok Bohuslava Martinů v Poličce 2010	28
Lucie Jirglová	
Kukátko do Centra Bohuslava Martinů v Poličce	29
Lucie Jirglová	
Pocta pro doktora Jana Kapustu	31
Nad'a Šauerová	
<i>Jubileum</i>	
Milan Knobloch, čestný člen SBM	33
<i>Projekt Martinů Revisited</i>	
Tisková zpráva k zakončení projektu	37
Ohlédnutí za projektem Martinů Revisited	40
Aleš Březina	
Ocenění projektu z Ministerstva zahraničních věcí ČR	43
Bohuslav Martinů: Špalíček	44
Tanec a hudba dokážou změnit psychiku	47
Lucie Dercsényiová	
Martinů o 50 let později	48
Aleš Březina	
Österreichische Musikzeitschrift a Rakouské kulturní fórum	49
Lucie Berná	
<i>Recenze</i>	
Liturgická mše v Praze	50
Milan Černý	

Inscenace uvedené v roce 50. výročí úmrtí Martinů	51
Renata Pechancová	
<i>Premiéry</i>	
Opera Ženitba v La Fabrice	55
Opera Řecké pašije – italská premiéra 1. verze	57
<i>Dny Bohuslava Martinů 2011</i>	
Předběžný program	61
<i>Výzkum, bádání</i>	
Autografy od paní Boucher	62
Aleš Březina	
Zapomenutá klavírní balada	64
Tomáš Víšek	
Nové autografy Martinů v Paříži	65
Aleš Březina	
Rukopisy B. Martinů z nakladatelství Alphonse Leduc v Paříži	67
Aleš Březina	
<i>Rozhovor</i>	
Pochopit a rozeznít šifru Mistra Martinů	68
Rozhovor Aleše Březiny s dirigentem Jiřím Bělohlávkem	
<i>Nekrology</i>	
Zemřela historička Anna Fárová	71
† Dr. Dietrich Berke	71
† Prof. Ivan Mynář	71
Odešel upřímný obdivovatel Martinů, Ladislav Lakomý	72
Jarmila Mráčková	
Zemřel významný český muzikolog PhDr. Jan Kapusta, CSc.	73
Naděžda Šauerová	
Smuteční proslov při rozloučení s Dr. Kapustou	74
Ivan Štraus	
<i>Novinky – CD, knihy, časopisy, výstavy, film</i>	
Projekt MAŠEK/MARTINŮ	76
Skvělá nahrávka opery Bohuslava Martinů	78
Aleš Březina	
Nultý klavírní kvintet poprvé na CD	78
Nové historické nahrávky v knihovně Nadace Martinů (LP)	78
Zoja Seyčková	
Otvírání studánek a pověsti z Vysočiny	79
Josef Kaprál	
Výběr z nejzajímavějších článků o Martinů	81
Renata Pechancová	
Divadlo žije	82
Naděžda Šauerová	
České kořeny ve Švýcarsku	83
Martina Fialková	

Činnost pobočky SBM Praha

Eva Štrausová

„Pražské čtvrtky“ se konají vždy v 16.30 hodin v sále Institutu Bohuslava Martinů v Bořanovické 14, Praha 8

7. ledna 2010

Beseda s vítězem soutěže Bohuslava Martinů 2009 (obor housle), studentem HAMU v Praze Michalem Sedláčkem.

4. února 2010

Setkání s Prof. Adolfem Sýkorou, členem Janáčkovy kvarteta v letech 1952 – 94, který napsal knihu „Z mého života v Janáčkově kvartetu“.

4. března 2010

Petr Kadlec představil dalšího dirigenta „velké řady“ – Karla Ančerla.

1. dubna 2010

Na téma 200 let Pražské konzervatoře pohovořila členka správní rady NBM, bývalá ředitelka Muzea Antonína Dvořáka a Českého muzea hudby PhDr. Markéta Hallová, která je zároveň autorkou výstavy a stejnojmenné publikace.

květen 2010

Zájezd na „Otvírání studánek“

7. října 2010

Opakované setkání s nadějnými zpěváky Gymnázia J. Nerudy v Praze 3, které přivedl prof. J. Mrázek. Na besedě zazněl repertoár z Pěvecké soutěže B. Martinů.

4. listopadu 2010

Beseda s Petrem Kadlecem o dirigentu Rafaelu Kubelíkovi.

2. prosince 2010

O výsledky své práce „Sakrální prvky v díle Bohuslava Martinů“ se podělil bratr Radek Navrátil, OFMCap., bývalý žák ZUŠ BM v Poličce a nyní člen řádu kapucínů.

6. ledna 2011

Koncert – beseda se souborem Orbis trio (Petra Vilánková – housle, Petr Malíšek – violoncello, Stanislav Gallin – klavír), finalistou soutěže Bohuslava Martinů 2010 (2. místo) v oboru klavírní tria a smyčcová kvarteta. Mladé umělce představil člen poroty Prof. Ivan Štraus.

3. února 2011

Videoprojekce Řeckých pašijí

3. března 2011

Beseda s Dr. Milanem Stloukalem nad pomyslným tématem „40 let v Národním muzeu“.

7. dubna 2011

Pořad „Martinů a Zrzavý“, který připravila předsedkyně Společnosti Jana Zrzavého v Brně, Dr. Jitka Měřinská. Klavírní skladby B. Martinů přednesl brněnský student HAMU Ladislav Doležel.

květen 2011

Zájezd „Otvírání studánek“

*Autorka příspěvku je kontaktní osoba pobočky SBM Praha
(e-mail: estrausova@seznam.cz, telefon 251 512 396)*

Činnost pobočky SBM Brno 2009-2011

Jarmila Mráčková

Cyklus TŘI JUBILEA V JEDNÉ SEZÓNĚ

Program byl uveden ve Zprávách SBM č. 32. Koncerty byly obohaceny průvodním slovem samotných interpretů.

- **Jan Novák – skladby pro flétnu** v podání studentů Konzervatoře Brno ze třídy prof. Boženy Růžičkové. Paní profesorka hovořila o uváděných skladbách a zdůraznila jejich velkou oblibu u studentů /19. 10. 2009/.
- **Bohuslav Martinů – poslední rok života.** Mluvené slovo – texty z korespondence v podání Ladislava Lakomého – bylo součástí programu /23. 11. 2009/.
- **Z klavírního díla Bohuslava Martinů.** Zajímavý výběr skladeb zahrál a velice působivým způsobem uváděl pianista Karel Košárek /22. 3. 2010/.
- **Vítězslava Kaprálová – klavírní dílo.** Na koncertě zaznělo kompletní klavírní dílo skladatelky v podání profesorky Konzervatoře Brno Renaty Bialasové. O autorce promluvil její bratranec ing. Josef Kaprál /12. 4. 2010/.
- Mimo cyklus se dne 14. června 2010 uskutečnil **mimořádný premiový koncert**, který zorganizoval a sponzorsky zajistil člen SBM ing. Vít Gregor na oslavu 10. výročí trvání své firmy G.F.Instruments, s.r.o. To je vzácný, ojedinělý přístup ke kultuře a k oblíbenému skladateli. Program zahájilo Tango z cyklu Film v miniatuře a Black Bottom, ten nejprve v původní klavírní verzi a poté v aranžmá ing. Víta Gregora pro jazzové obsazení, které provedli žáci ZUŠ V. Kaprálové a hosté (jako první provedení se uvádí úprava pro dechovku v Poličce roku 1968). Dál zaznělo Scherzo pro flétnu a klavír ze Sextetu pro dechy a klavír (Veronika Klírová, Dana Drápelová), Sonatina pro klarinet

a klavír (Emil Drápela, Dana Drápelová) a mimořádným počinem bylo uvedení Madrigalů pro dechové trio v podání Filharmonického dechového tria (Anikó Kovaříková, Emil Drápela, Roman Novozámský).

Cyklus MALÍŘ MEZI MUZIKANTY

- **Bohuslav Martinů – Jan Zrzavý** 120. výročí narození dvou přátel

Nesmírně působivý pořad předsedkyně Společnosti Jana Zrzavého dr. Jitky Měřinské. Zasvěcený výklad, produhovnělá paralela dvou umělců, přátel provázená vizuální složkou. V pořadu zazněly klavírní skladby Bohuslava Martinů Okno do zahrady a Tři české tance, které přednesl pianista Ladislav Doležel /18. 10. 2010/.

*Dr. Měřinská s klavíristou
Ladislavem Doleželem
v sále ZUŠ V. Kaprálové v Brně*

- **Bohuslav Martinů – Vítězslava Kaprálová** večer k výročí narození umělců – k 120. výročí Bohuslava Martinů a 95. výročí jeho žačky, přítelkyně a možno říci múzy Vítězslavy Kaprálové. Ištvanovo kvarteto, nový brněnský soubor mladých hráčů, zahrálo Smyčcový kvartet Vítězslavy Kaprálové a Smyčcový kvartet č. 5 Bohuslava Martinů, který Kaprálové věnoval. V programu zazněla

ještě dvě dua pro housle a violoncello od Martinů. Na Vítězslavu opět vzpomenu ing. Josef Kaprál /22. 11. 2010/

- **Vitka, otec a učitelé** – skladby Kaprálové, Václava Kaprála, Viléma Petrželky, Vítězslava Nováka a Bohuslava Martinů přednesla pianistka Alice Rajnohová a sopranistka Andrea Priehodská. Zazněly písně pro Červenou sedmu od Martinů a písňové cykly Navždy a Sbohem a šáteček. Autentickými vzpomínkami z dětství na Vítězslavu Kaprálovou obohatila večer paní profesorka Alena Veselá. Vzpomínala na setkání o prázdninách na Třech Studních, na družnou, veselou povahu Vitky a také na to, že písňový cyklus Navždy měl svoji premiéru u Veselých na chatě. Zpívala Jarmila Vavrdová, u klavíru byla autorka /7. 3. 2011/

- **Bohuslava Martinů – Jan Novák**. Mladí brněnští umělci violoncellista Štěpán Filípek a klavíristka Kateřina Janda Prokopová provedli tři náročné skladby těchto skladatelů – Sonátu pro violoncello a klavír č. 3 B. Martinů a dvě skladby Jana Nováka Rotundelli a Capriccio. Večer navštívil bratranec Jana Nováka pěvec Richard Novák a zasvěceným slovem pohovořil o uváděných Janových skladbách. Není divu, vždyť sám studoval na konzervatoři kompozici! /18. 4. 2011/

Upozornění: program na sezónu 2011-2012 bude od října 2011 uveřejněn na webových stránkách www.martinů.cz. Členové z okruhu brněnské pobočky jej jako vždy obdrží v písemné formě poštou.

*Autorka příspěvku je kontaktní osoba pobočky SBM Brno
(e-mail: Mrackova.Jarmila@seznam.cz)*

Bohuslav Martinů a Jan Zrzavý

Přátelství umělecké a lidské

Jitka Měřinská

Mezi oběma osobnostmi těchto čelných představitelů české i světové kultury 20. století lze rozpoznat mnohé styčné body v oblasti umělecké i lidské. Snad právě tyto podobnosti tvořily dobrý základ pro jejich pevné přátelství.

Oba umělci byli narozeni roku 1890 na Vysočině. Rodiště obou nesou znaky jisté výjimečnosti. Poličská věž – jako místo zrození – už udivuje tímto faktem sama o sobě. V dnešní době by se takováto mimořádnost, jež ozvláštnila Bohuslavovi Martinů jeho příchod na svět, mohla přihodit už málokomu. Jan Zrzavý, ten zase po celý svůj život neměl jasno, zda byla jeho rodištěm Okrouhlice nebo sousední Vadín. Školní budova, kde se jako synek řídícího

učitele narodil, stála na pozemku, o který se radní obou sousedících obcí průběžně „přetahovali“. A tak škola patřila střídavě k Okrouhlici a k Vadínu.

Oba umělci z Vysočiny vzešli a přestože jejich životní pouť vedla vzdálenou cizinou, jsou také oba na Vysočině pochováni. Tento úmysl sice nebyl přímočarý, ale nakonec tomu u obou osud tak chtěl. Na poličském hrobě Bohuslava Martinů i na krucemburském hrobě Jana Zrzavého lze spatřit stopy Francie – země, v níž se utvářelo ve 20. a 30. letech 20. století krásné přátelství obou umělců. Společně se skladatelem snil svůj věčný sen v Poličce také jeho francouzská manželka Charlotta. Náhrobek Jana Zrzavého v Krucemburku byl zhotoven dle návrhu samotného malíře jako výraz inspirace jeho tolik milovanou a malířsky prožívanou Bretání.

V životě i v díle B. Martinů i J. Zrzavého zaujímala výsadní postavení jejich *láska k vlasti* – nikoliv však sentimentálně nebo formálně proklamovaná, nýbrž niterně prožívaná u vědomí poznané krásy jak ve vlastní domovině, tak i v cizích zemích. Jan Zrzavý to sám vystihl těmito slovy: „Právě že jsem žil mnoho v cizině, uvědomil jsem si mnohem více svoje češství... rozpoznal jsem, co je v nás a ve mně bytostně české, co přijaté a co napodobené a jalové.“ Když Bohuslav Martinů skládal svou kantátu *Otvírání studánek*, kouzelné dílo, které se rázem vlilo do srdce národa jako tekuté stříbro, psal svému příteli do Poličky: „Něco o naší Vysočině, něco věčně pravdivého, na čem je možno spočívat s jistotou; to je ono tajemství, jež jsem si odvezl do ciziny od nás, to je víra v člověka, nezlomná víra.“

Otvírání studánek na Vysočině

Jan Zrzavý i Bohuslav Martinů často měnili místa svého pobytu, zejména manželé Martinů bývali jako „tažní ptáci“. Avšak paralelně s touto životní proměnlivostí neustále *táhli k domovu* – ke své životní konstantě. Ať to bylo kdekoliv, museli mít oba umělci pevný středobod, o nějž bylo možno se opřít a jemuž bylo možno věřit. U Zrzavého to byly památné věci po jeho milované

mamince (např. džbánečky, ubrusy, památníček, jednotlivé kusy nábytku) a také jeho nerozlučitelné dřevěné loutky z dětství. Bohuslav Martinů – kromě obrázku poličské věže a odznáčku českého lvíčka, který zdobil klopu jeho saka – bytostně potřeboval mít nablízku svůj klavír, jímž mohl vyzpívat to, co cítil, tedy i svůj vztah k domovu. Paní Charlotta o tom píše ve svých vzpomínkách takto: „...vedle důležité pro něj bylo mít klavír na dosah ruky, klid k práci a nemuset se starat o praktické denní záležitosti...“.

*Bohuslav a Charlotte Martinů s Janem Zrzavým v zahradě v rue de Vanves
Paříž 1934, © CBM Polička*

Všem pak – Janu Zrzavému, Bohuslavovi a Charlottě Martinů byla společná láska ke květinám, které vnímali téměř jako pozdrav z domova. Chvilky, které při svých pobytech ve Francii společně trávili na zahradě, byly pro ně duchovní vzpruhou a zdrojem inspirace. Známa klavírní skladba Bohuslava Martinů „Okno do zahrady“ jako by svou tónovou barvitostí vyjadřovala to, co v jednom ze svých dopisů v roce 1927 napsal skladatel Charlottě: „Pak jsem začal hrát na piano... slunce pronikalo oknem. Byl ho plný pokoj, a to se potom pěkně pracuje. Bylo to jako na venkově na jaře. Když jsem se ohlédl, měl jsem pocit, že jsem v zahradě. Celý pokoj byl plný květů, barev, a ty zpívaly ... spoustu melodií...“

U Bohuslava Martinů i u Jana Zrzavého se projevovalo jejich *nadání už v dětství*. Z poličské věže zvučela hudba malého houslisty a v okrouhlickém rodinném pokoji vznikaly obdivuhodné dětské ilustrace k pohádkám. *Ve školách* to však bylo jiné. Tam se jim *nedařilo* Bohuslav Martinů „byl propuštěn

z konzervatoře pro nenapravitelnou nedbalost“ a Jan Zrzavý „byl propuštěn z Umělecko průmyslové školy pro špatnou docházku a divoké malování.“

Navzdory školní neúspěšnosti a díky jejich vnitřnímu ustrojení, osobní odvaze, poctivosti, samostudiu a cílevědomosti vyrostli z obou velcí umělci, které ocenil celý národ. Jak moudře vyznívají slova Bohuslava Martinů, která napsal do poličské školy, nesoucí jeho jméno: „Nic není nedostižného, chceme-li to doopravdy a máme-li trpělivost toho dosíci...neodsuzujte žáka, který ihned neprojeví schopnost, mladá duše je plná problémů a záhad... je mnoho věcí a zvláště v hudbě, které žák musí nalézt sám.“ A tak slovy samotného skladatele můžeme směle říci, že pro Bohuslava Martinů stejně jako pro Jana Zrzavého opravdu nic nebylo nedostižného, protože to chtěli doopravdy a měli trpělivost toho dosíci. Podobně k nám promlouvají i slova Jana Zrzavého: „Ničím se nedat vázat a všeho se odvážit...“

Umělecké dílo Bohuslava Martinů i Jana Zrzavého bylo samovolně přijímáno národem, ale státní mocí bylo často znevažováno. Fašisté se například dívali na obrazy Jana Zrzavého jako na „zvrhlé umění“. Komunistický totalitní režim zase nenacházel ani v hudbě Bohuslava Martinů ani v obrazech Jana Zrzavého onen proklamovaný socialistický realismus. Přesto však *umění* bylo *hlavním životním posláním* obou těchto umělců. Jan Zrzavý o tom napsal: „Falešné skromnosti neuznávám. Mé umění je podstatou, jediným důvodem a chtěním mého života, jím trvám i padám.“ Dílo Bohuslava Martinů a Jana Zrzavého nelze jednoznačně zařadit do žádného přesně vyhraněného uměleckého směru. Jan Zrzavý se sice „dotkl“ například kubismu, surrealismu a Bohuslav Martinů byl ovlivněn hudbou Pařížské šestky, Igorem Stravinským a novoklasicismem, ale přesto zůstávají oba umělci „sví“. Jejich umění je nezaměnitelně „zrzavovské“ a „martinůvské“.

Pro oba umělce byla typická jejich *tvůrčí všestrannost*. Bohuslav Martinů pěstoval všechny formy hudebního umění – píseň, komorní hudbu, symfonii, koncert, operu, balet, kantátu, oratorium. Jan Zrzavý byl malířem, grafikem, ilustrátorem a scénografem.

Jan Zrzavý i Bohuslav Martinů měli *vřelý vztah k folklóru*, který však dokázali uchopit každý svým osobitým způsobem. A právě folklór jako by posvěcoval jejich tvorbu duchem češství. U Bohuslava Martinů může posluchači při poslechu jeho hudby připadat, že skladatel vnímal folklór jako by z ptačí perspektivy poličské věže – je tu plno prostoru, čistoty, nadhledu a lyrismu. Jana Zrzavého snad vedla jeho láska k folklóru k oné čistotě a dětsky bezelstné upřímnosti, která dýchá z jeho obrazů.

Oba umělci měli *plaché povahy*, které se však vyznačovaly nezaměnitelnými specifiky. U Bohuslava Martinů to byl například vyhraněný smysl pro zdravou ironii a u Jana Zrzavého jeho občasná sveřepost, zděděná snad po jeho krucemburských předcích. Jaromír Zemina charakterizoval Jana Zrzavého velmi

výstižně jako „samotáře, milujícího lidské společenství“. Paní Charlotta psala o „něžném srdci přítele Zrzavého“, když jednou prodal obraz, aby jí mohl poslat peníze na cestu z Paříže do Čech. Bohuslava Martinů rovněž vystihují citlivá slova paní Charlotty: „Vždy bral ohledy na jiné, nebyl schopen hrubého nebo násilného gesta nebo slova... byl velmi skromný...“.

Velké přátelství mezi Janem Zrzavým a Bohuslavem Martinů se vyvinulo až v průběhu 20. a 30. let ve Francii. Hloubku tohoto přátelství snad kromě korespondence a fotografií dokladuje i ta skutečnost, že Jan Zrzavý daroval novomanželům Bohuslavovi a Charlottě Martinů k jejich svatbě v roce 1931 jednu z verzí svého slavného obrazu Milosrdný samaritán. Bohuslav Martinů zase do partitury své kantáty Kytice vepsal věnování Janu Zrzavému. Když se po Mnichovské zradě Jan Zrzavý vrátil do své vlasti a manželé Martinů následně emigrovali do USA, osobní kontakty sice byly znemožněny, ale přátelství trvalo. V tom byli oba umělci setrvalí. V prosinci 1948 píše Bohuslav Martinů z New Yorku Janu Zrzavému: „Myslíme na Vás často a zvláště v posledních dobách; málokdo od nás píše, a tak víme též velmi málo. Co stále děláte? Učíte v té Olomouci? Co malujete? Potřebujete barvy nebo kafe? Litovali jsme, že jste nemohl přijet. Mohli jsme si požvanit...“ Smutný přidech má dopis, který psal Bohuslav Martinů v květnu roku 1959 Miloši Šafránkovi a v němž je zmínka o Janu Zrzavém: „Vyříd' Zrzavému, že je velká možnost, že budeme okolo 26. září také v Benátkách, paní Weber tam hraje můj koncert a tak je naděje, že nás vezmou s sebou, tak bychom se moc těšili na setkání s tím starým fousatým...“. Dne 28. 8. 1959 však zasáhl osud – Bohuslav Martinů po těžké nemoci zemřel. Přátelství však žilo svým způsobem dále. Jan Zrzavý byl věrným průvodcem paní Charlotty při všech jejích pozdějších pobytech v Čechách – ať už šlo o pietní akt v Poličce roku 1959 nebo o jmenování paní Charlotty čestnou občankou Poličky v roce 1975 či o založení Společnosti Bohuslava Martinů v roce 1977. Při jedné z těchto návštěv také paní Charlotta, velká milovnice květin, přivezla Janu Zrzavému kytici růží. Nebyla to však ledajaká kytice! Byly to květy doslova symbolické. Jan Zrzavý o tom v roce 1975 novinářům pověděl toto: „To mně dovezla paní Martinů ze své zahrádky ve Vieux Moulin, vesničky u Paříže, kde teď paní Charlotta bydlí, česky je to Starý Mlýn. A věříte, že ty růže pocházejí vlastně z mých keřů? Když jsem si před léty postavil v Paříži domek, hned jsem si taky koupil růže a začal je pěstovat. Ale nedařily se mně, skomíraly. Byl jsem z toho tenkrát moc smutný, ale nevěděl jsem, co s nimi mám dělat. Pak byl u mě jednou na návštěvě Bohuslav Martinů s paní a já jsem si jim postěžoval, jak se mi pěstování růží nedaří. Oni se mi nabídli, že je přesadí na zahrádku ve Starém Mlýně. Tam se růžím dařilo, krásně rostly i kvetly. A vidíte, kvetou tam dodnes. To už je let!“.

Dílo Bohuslava Martinů a Jana Zrzavého stále žije. Jejich umělecké poselství jde přes generace, překračuje století. Snad je to proto, že jejich umělecká tvorba byla a stále je moderní, ale současně i hluboce oduševnělá a duchovní. Zdá se,

že tato kombinace je velmi životaschopná. Zájem kulturní veřejnosti o dílo Bohuslava Martinů a Jana Zrzavého nejenže trvá, ale má vzestupnou tendenci. Je zajímavé, že ani jeden ze jmenovaných umělců se ve své době nestaral o to, aby se zavedl moderním trendům, nezajímal se o estetické diskuse, nýbrž poctivě tvořil a byl „svůj“. Jan Zrzavý tuto skutečnost vysvětloval krásnou myšlenkou svého oblíbeného literáta Julia Zeyera, že „Dílo umělce vyrůstá ze samých hlubin jeho bytosti, a ježto nutně je dítětem své doby, nemůže být nemoderním...“.

Duchovní rozměr umělecké tvorby Jana Zrzavého a Bohuslava Martinů je snad tím nejvýznamnějším styčným bodem obou zmíněných osobností. Jana Zrzavého v tomto smyslu velmi výstižně charakterizoval někdejší majitel nakladatelství Aventinum Otakar Štorch-Marien, když řekl, že Jan Zrzavý je „kouzelník, který umí namalovat duši“. A na druhé straně slova samotného Jana Zrzavého, napsaná až o mnoho let později, jen tuto skutečnost podtrhují: „V stáří se člověk jinak dívá na věci života, ví už, co je bezcenné a zač utrácet síly je škoda, co je hodnotné a co stojí za milování a dobývání. Nemá již času na pokusy a omyly. Nechce již být zklamán, musí již najisto uchopit pravdu. Tak i já, blíže se odchodu do věčnosti, shledávám, že smysl a cíl života, nejvyšší jeho moudrost a pravda jest: Krása, Krása, Krása! Pod všemi formami, pod všemi jmény! Ona je oním Královstvím božím, které je v nás, které máme hledati...“.

*Ilustrace J. Zrzavého k Zeyerovu
Domu U tonoucí hvězdy
(viz použité prameny)*

Když Bohuslav Martinů roku 1959 umíral, paní Charlotta řekla tiše knězi, který byl také přítomen v nemocničním pokoji: „Jsme oddáni jen na radnici, nikoliv církevně.“ A ještě před tím, než bylo manželství Bohuslava a Charlotty Martinů dodatečně posvěceno také církevně, odpověděl kněz paní Charlottě: “Madam, muž, který složil Gilgameše, má právo na nebe...”

Autorka příspěvku PaedDr. Jitka Měřinská je předsedkyně Společnosti Jana Zrzavého

Prameny a literatura:

- Karel Srp: Jan Zrzavý, O něm a s ním, Praha, Academia 2003
 - Jaroslav Mihule: Malý průvodce životem a dílem Bohuslav Martinů, Městské muzeum a galerie Polička 2008
 - Charlotta Martinů: Můj život s Bohuslavem Martinů, Praha, Supraphon 1971
 - Výstava Bohuslav Martinů a Jan Zrzavý, Polička 2010
 - Julius Zeyer: Dům u tonoucí hvězdy. Chvojko nakladatelství, Praha 1996.
- Použitá ilustrace *Dům u tonoucí hvězdy* Jana Zrzavého je uvedena na straně 9.

Návrat Jana Nováka

Jarmila Mráčková

V minulých Zprávách Společnosti Bohuslava Martinů byl Janu Novákovi (* 8. dubna 1921 Nová Říše – † 17. 11. 1984 Nový Ulm) věnován článek u příležitosti 25. výročí jeho úmrtí. Na 8. dubna 2011 připadlo 90. výročí jeho narození.

Název NÁVRAT JANA NOVÁKA má dva významy. Jednak byl takto pojmenován slavnostní koncert, který se konal v pondělí 4. dubna 2011 v Besedním domě v Brně. Pořadatelem byl brněnský komorní orchestr Czech Virtuosi (umělecký vedoucí Karel Procházka) ve spolupráci se Spolkem přátel hudby při Filharmonii Brno. Záštitu nad koncertem přijal primátor města Brna Bc. Roman Onderka. Dramaturgii vytvořil Janův bratranec pěvec Richard Novák. Program tvořila čtyři díla, jejichž spojujícím znakem byla Novákova oblíbená latina: *Odarum concentus* pro smyčcový orchestr, *Carmina Sulamitis* pro mezzosoprán a orchestr (přenesla italská pěvkyně Marlene Lichtenberg), *Choreae vernaes* (v jedinečném přednesu dcery autora flétnistky Clary Novákové). Dirigoval Ondrej Olos. Po přestávce byl poloscénicky proveden balet *Aesopia*, tedy Ezopovy bajky pro sbor a dva klavíry. Účinkoval Akademický sbor Žerotín z Olomouce za řízení Pavla Koňárka a pět tanečnicků – sólistů z Národního divadla Brno. Hudební i taneční ztvárnění bylo vynikající.

Druhá podoba NÁVRATU JANA NOVÁKA je skutečný návrat. Návrat jeho ostatků do rodné země. Jan Novák zemřel v Německu jako emigrant, návrat do naší republiky nebyl tehdy možný, a tak jeho přáním bylo spočinout v zemi, která byla kolébkou jeho milované latinské řeči – v Itálii, ve které strávil sedm let života. Proto byla urna s jeho popelem uložena na hřbitově v Roveretu, kde působil. Před dvěma roky telefonovala paní Eliška Nováková paní profesorce Aleně Veselé, emeritní rektorce JAMU, že se v Roveretu vyskytly problémy a že je otázkou, zda se uskuteční příslibené prohlášení čestným hrobem. Byla to myšlenka prof. Aleny Veselé pokusit se o získání čestného hrobu na Ústředním hřbitově v Brně, kde odpočívá Leoš Janáček a kam by Jan Novák vzhledem ke svému významu a bytostnému sepjetí s Brnem patřil. Navíc v roce 2005 bylo Novákovi uděleno čestné občanství města Brna. Rodina Nováková s tím vřele souhlasila. A je zásluhou prof. Aleny Veselé, že se jednání na magistrátě města Brna podařilo a snad je řízením osudu, že volné místo je vedle hrobu Rudolfa Firkušného, který zde i s manželkou spočinul před čtyřmi roky (také zásluhou Aleny Veselé).

Hrob Jana Nováka (v popředí, za ním hrob R. Firkušného)

Novák i Firkušný byli přátelé, u Firkušného studovala Nováková dcera Dora. Urna byla do hrobu uložena 15. prosince 2010. Pomník vytvořil brněnský sochař Mgr. Svatopluk Sládeček. Je na něm nápis: *Musarum cultor / Jan Novák/ hudební skladatel /1921 – 1984/.*

V den koncertu 4. dubna se v 11 hodin konala u hrobu pietní vzpomínka. Hovořil profesor Masarykovy univerzity v Brně Miloš Štědroň jako pamětník a profesor univerzity v Mnichově, skladatelův přítel a latiník Wilfried Stroh. Celou řeč pronesl v latině. Za rodinu poděkovala dcera Dora Nováková-Willmington. V jarním dopoledni zněly do zpěvu ptáků tóny tří fléten

ve skladbě Jana Nováka Panisci fistulae v nastudování tří studentů Mgr. Lukáše Herinka z Konzervatoře Praha. Pořad završil Richard Novák zpěvem antifony Salve Regina. Velký zážitek.

Jan Novák a Bohuslav Martinů

Jarmila Mráčková

Byla to šťastná náhoda, která způsobila setkání Jana Nováka s Bohuslavem Martinů. Novák získal roku 1947 stipendium Nadace Jaroslava Ježka na studijní pobyt v USA. Půl roku pobýval na letních kurzech v Berkshire Music Centre v Tanglewoodu u Aarona Coplanda a poté v New Yorku u Bohuslava Martinů. Své setkání s ním zvěčnil v několika vtipných, obdiv vyzařujících sonetech. I když jejich přímá spolupráce trvala jen půl roku, byli v korespondenčním styku do konce života Bohuslava Martinů. Novák mu posílal mnohé své skladby k posouzení. Naposled koncem roku 1958, na což Martinů reagoval dopisem z února 1959. Byli si blízcí umělecky i lidsky. Novák ihned po návratu z USA zkomponoval Variace na téma Bohuslava Martinů. Tím tématem je úryvek z Polní mše. Skladba byla původně roku 1949 napsána pro dva klavíry a v roce 1959 ji Novák přepracoval pro orchestr. Celou Polní mši Bohuslava Martinů upravil do podoby klavírního výtahu, stejně i Concertino pro klavír a orchestr. Roku 1954 dedikoval Bohuslav Martinů Janu Novákovi první část ze svého cyklu Petrklíč, dvojzpěvů na texty moravské lidové poezie. Jan Novák přispěl článkem „Vzpomínka na učitele B. Martinů“ do sborníku, který k 65. narozeninám Bohuslava Martinů vytvořil roku 1955 Zdeněk Zouhar (sborník vyšel roku 1957 v Krajském nakladatelství v Brně). Po úmrtí Bohuslava Martinů napsal Jan Novák krásný nekrolog ve formě fiktivního dopisu „Milý Padre“.

Řada fotografií svědčí o setkáních Jana Nováka s paní Charlottou Martinů při jejich pozdějších návštěvách naší republiky.

Jan Novák propagoval u nás skladby Bohuslava Martinů v padesátých letech, kdy dílo Martinů zde bylo zřetelně potlačováno. Jeho manželka, pianistka Eliška Nováková uvedla v Brně řadu českých premiér skladeb Bohuslava Martinů a jeho Sonátu pro klavír dokonce v premiéře světové. Harry Halbreich uvedl jméno Jana Nováka na řadě míst ve svém Katalogu díla Martinů, včetně poděkování za spolupráci (1. vydání roku 1968).

Jan Novák svým životním osudem následoval svého milovaného učitele: život v exilu, úmrtí a první pohřeb v cizině, a až po letech spočinutí ve vlasti.

Činnost pobočky SBM Zlín

Věra Obdržálková

25. 2. 2010

Bohuslav Matoušek přednesl II. houslový koncert B. Martinů s Filharmonií B. Martinů, dirigent Stanislav Vavřínek.

24. 3. 2010

Konal se v obřadní síni zlínské radnice tradiční Jarní koncert komorních souborů. Z díla B. Martinů zazněly tyto skladby: Divertimento pro dvě sólové flétny, Rapsodie-koncert pro violu a orchestr (úprava pro violu a klavír), Intermezza pro housle a klavír, Rytmické etudy.

28. 4. 2010

Na ZUŠ Zlín, Štefánikova ul. se uskutečnila k 120. výročí BM vernisáž „Učitelé se představují“ a koncert „Pocta Martinů“ sestavený výhradně ze skladeb B. Martinů.

6. 5. 2010

V rámci festivalu Talentinum 2010 zazněl Koncert pro hoboj a malý orchestr Bohuslava Martinů v Domě umění, sólistka Denisa Gřonková (1991) za doprovodu FBM.

20. 5. 2010

Na festivalu Talentinum 2010 zahrála Rapsodii-koncert pro violu a orchestr Kristina Fialová (1987).

24. 5. 2010

FBM uspořádala výchovný koncert „Kouzelná mošna“ sestavený výhradně z děl Bohuslava Martinů pod taktovkou Miloše Machka.

29. 5. 2010

Zlínská pobočka SBM uskutečnila autobusový zájezd do kraje B. Martinů. Na programu byla návštěva Studijního centra B. Martinů v Poličce, návštěva rodné světničky a účast na koncertě Otvírání studánek ve Třech studních. Na závěr účastníci navštívili Obecní úřad ve Vlčkově, kde zhlédli dokumentaci z minulých festivalů nebo absolvovali procházku podle potoka ke studánkám.

29. 9. 2010

Ve Zlíně se konalo slavnostní otevření Kongresového a univerzitního centra (KUC), kde bude zároveň nadále stálé sídlo Filharmonie Bohuslava Martinů. Stavba byla navržena světoznámou architektkou Evou Jiříčnou.

5. 11. 2010

Pobočka SBM ve Zlíně uspořádala koncert prof. Ivana Štrause, který se konal v sále Kulturního institutu Alternativa. Posluchači se stali svědky nevšedního hlubokého hudebního zážitku. Host večera Prof. Ivan Štraus zasvěceným a kultivovaným průvodním slovem doplnil své vystoupení a společně se svou dcerou Michaelou přednesl stylově odlišené skladby baroka, romantismu

i hudby 20. století. Zážitek bylo provedení Preludia a fugy ze Sonáty č. 1 (Sonáty a partity) J. S. Bacha, dynamicky odstíněné, s naprostou suverenitou zahrané z paměti. Posluchačskou lahůdkou bylo provedení skladeb Vivaldiho, Kreislera, Bozzy a konečně Tři madrigaly pro housle a violu od B. Martinů, kde vyměnil housle za violu. U klavíru se zhostil úkolu doprovazeče koncertu Marek Obdržálek.

6. 11. 2010

Seminář prof. Ivana Štrause k houslové výuce na ZUŠ Zlín (ul. Štefánikova), který byl velkým přínosem pro přítomné pedagogy.

25. 11. 2010

Alice Rajnohová zahrála na pravidelném koncertě FBM Klavírní koncert Vítězslavy Kaprálové.

14. 4. 2011

Návštěva koncertů FBM – B. Martinů: Symfonie č. 1.

20. 4. 2011

Jarní koncert komorních souborů.

19. 5. 2011

Návštěva koncertů FBM – A. Březina: Suita z filmové hudby, J. Feld: Koncert pro flétnu a orchestr (Pavel Foltýn).

květen 2011

Autobusový zájezd ke studánkám (Polička, Tři Studně, Vlčkov).

listopad 2011

Komorní koncert pro veřejnost.

*Autorka příspěvku je kontaktní osoba pobočky SBM Zlín
(e-mail: obdrzalek.m@bohemianet.info)*

Činnost pobočky SBM Polička v roce 2010

Renata Pechancová

Rok 2010 jsme zahájili 19. ledna symbolicky koncertem žáků a učitelů místní ZUŠ „*B. Martinů a my*“. Na koncertě zazněly skladby z díla B. Martinů a představili se na něm i starší žáci literárně-dramatického oboru s monology Bohumila Hrabala.

Březen byl pokračováním oslav 120. výročí narození B. Martinů. Tylův dům ve spolupráci s dalšími organizacemi nás pozval na netradiční akci „*B. Martinů všemi smysly*“. Povídání o B. Martinů zde bylo doplněno ukázkami jídel, která Martinů mohl konzumovat a hudbou, kterou mohl poslouchat, případně tou, která souvisela s místy jeho pobytů. Na narození slavného skladatele jsme v průběhu roku 2010 vzpomínali ještě mnohokrát.

V Centru B. Martinů jsme se setkali se zájemci z řad členů i nečlenů 30. března na besedě nad diplomovými pracemi a odbornými články o B. Martinů. Představili jsme si novinky v muzikologických pracích zveřejněné na internetu a množství článků, které vyšly v návaznosti na „dvouletku“ B. Martinů. Svou diplomovou práci zde představil také poličský rodák Mgr. Radek Navrátil.

V rámci spolupráce s místní ZUŠ jsme byli pozváni na koncertní program pod názvem „*Střípky úspěchů*“, který se konal v rámci doprovodného programu Martinů Fest 2010 dne 19. května ve velkém sále Tylova domu. Představili se na něm nejlepší žáci školy ve všech studijních oborech a zahráli skladby Bohuslava Martinů, které zazněly v Poličce na přehlídce Mládí a B. Martinů v dubnu 2010.

Jako každý rok jsme na závěr května přivítali návštěvu členů pražské pobočky Společnosti Bohuslava Martinů. Na společném setkání tentokrát v sále Jordánu předvedli žáci literárně-dramatického oboru ZUŠ představení *Tři sestry a prsten* a lahůdkou bylo vystoupení bývalých žáků hudebního oboru studujících na konzervatoři tubisty Metoděje Dvořáka a flétnisty Jaroslava Komárka.

V květnu jsme pro velký zájem opakovaně pořádali zájezd do Prahy na představení opery B. Martinů *Hry o Marii*.

V říjnu se v Praze koná Písňová soutěž B. Martinů a tradičně se ti nejlepší ze soutěžících setkávají v Poličce na následném Koncertě vítězů. Ten se 5. listopadu konal ve velkém sále Tylova domu.

V prosinci jsme v den výročí narození B. Martinů zhlédli tradiční koncert *B. Martinů a my*. Na závěr roku jsme pořádali zájezd do vánoční Prahy a v rámci Dnů B. Martinů 17. prosince navštívili koncert České filharmonie v pražském Rudolfinu.

Plán SBM Polička na rok 2011

Renata Pechancová

Způsob práce

- pravidelné schůzky členů na akcích spojených s kulturním programem
- k dispozici sál ZUŠ Bohuslava Martinů Polička a sál Centra Bohuslava Martinů (CBM)
- nejméně 2 koncertní akce se konají v Tylově domě
- na schůzkách jsou interpretována díla B. Martinů
- pravidelná spolupráce s kulturními institucemi v Poličce

Zájezdová činnost

- koncertní a divadelní akce s programem díla B. Martinů
- Tři Studně (Otvírání studánek)
- Praha (Dny B. Martinů)
- Smetanova Litomyšl (výběr programu dle nabídky – preference skladeb B. Martinů a jeho součastníků)

Koncertní činnost

spolupráce se ZUŠ Bohuslava Martinů Polička

- duben 2011 – přehlídka Mládí a Bohuslav Martinů
- květen 2011 – Martinů Fest
- květen 2011 – koncertní matiné pro další pobočky SBM
- září 2011 – koncert a beseda s hostem (Vít Zouhar)
- listopad 2011 – koncert vítězů písňové soutěže B. Martinů
- prosinec 2011 – koncert „B. Martinů a my“

Přednášková činnost:

spolupráce s Centrem Bohuslava Martinů

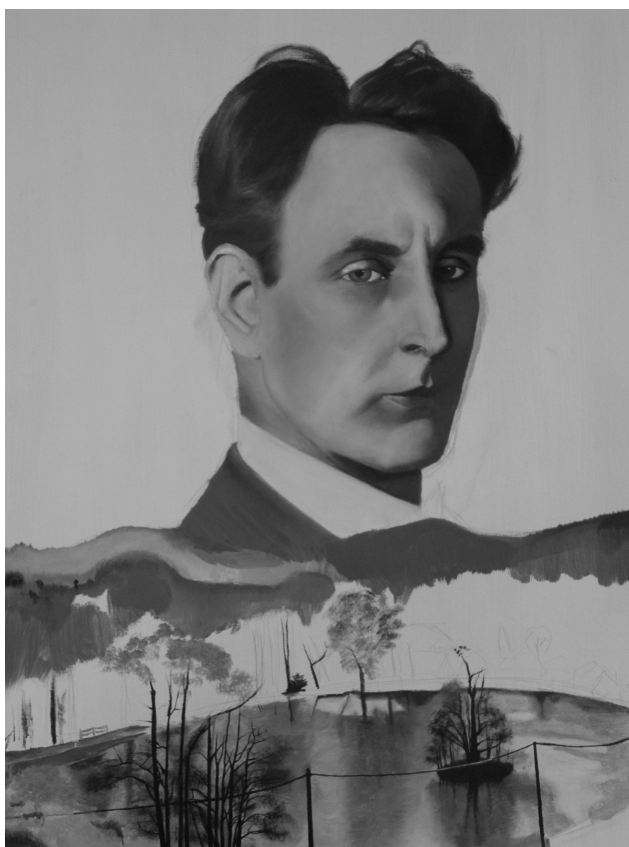
*Autorka příspěvku je kontaktní osobou pobočky SBM Polička
(e-mail: zus@zusbmpolicka.cz)*

Mládí a Bohuslav Martinů

Renata Pechancová

Mládí a Bohuslav Martinů je název soutěžní přehlídky začínajících „umělců“ od 5 do 20 let, kteří se sjíždí od roku 2009 do jarní Poličky. Důvodem je to, aby představili své podání skladeb B. Martinů, případně své práce, ke kterým je jeho hudba inspirovala. Dalším nezanedbatelným důvodem je také možnost seznámit se s rodištěm B. Martinů, prohlédnout si expozice Centra B. Martinů a také pobýt ve společnosti lidí se stejnými zájmy. Přehlídka je vyhlašována každoročně pro všechny čtyři obory uměleckého vzdělávání, které se v našem

školním systému vyučují. Jsou to hudba, tanec, výtvarná a literárně-dramatická výchova. V roce 2011 se setkáváme již potřetí. Můžeme tak hodnotit vývoj přehlídky a předpovídat její směřování.

V roce prvním, který byl rokem 50. výročí úmrtí B. Martinů, jsme s napětím očekávali, zda se náš nápad ujme a zda na přehlídce nebudou vystupovat pouze žáci ZUŠ z Poličky, případně blízkého okolí. Nestalo se a celkem se účastnilo v hudební a taneční části 99 účinkujících a včetně vyučujících a rodičů do Poličky přijelo 135 hostů. V roce následujícím jsme zaznamenali výrazný nárůst zájmu a poprvé se přihlásili také mladí výtvarníci. Ve třech oborech předvedlo své výkony 175 účastníků a celkem s doprovodem se počet vyšplhal na 297 lidí. V roce 2011 je jen počet zájemců o možnost předvést své umění 240! Přihlásili se opět do tří oborů – hudebního, ve kterém se soutěží ve zpěvu, hře na klavír, hře na smyčcové a dechové nástroje, dále do tanečního a výtvarného oboru. Čím je přehlídka Mládí a Bohuslav Martinů tak přitažlivá? V těchto oborech je přece tolik jiných možností. Naše přehlídka se skutečně liší. Podmínkami přehlídky jsme se snažili oslovit všechny zájemce, kteří nejen chtějí kvalitně předvést své výkony, ale také očekávají, že je někdo ocení a k jejich výkonu se vyjádří – zaujme stanovisko. Z toho důvodu a také v souladu se snahou maximálně podpořit uměleckou činnost mladých, je každý výkon zařazen do bronzového, stříbrného nebo zlatého pásma. Dále se oceňuje nejlepší interpretace skladby B. Martinů, vyhlašuje se absolutní vítěz a porota může navrhnout i jiná ocenění

(v minulosti ocenění za nejlepší pedagožku, za nejlepšího korepetitora apod.). Devalvace hodnocení? Vůbec ne! V době, kdy se estetická úroveň našeho žití výrazně snižuje, jsme rádi za každého zájemce o interpretační umění, bez ohledu zda z něj jednou vyroste skutečný umělec nebo pouze poučený konzument umění. Tradiční soutěže mají zavedený model jednotlivých míst, kdy po prvním, druhém, třetím místě následuje maximálně čestné uznání a zbytek soutěžících často odchází s pocitem prázdna a nedocenění té spousty času, které věnovali přípravě svého výkonu. Samozřejmě naše pojetí ohodnotit každý výkon je náročný na porotce, kteří musí zaujmout stanovisko ke každému a nejen hledat toho nejlepšího.

Co zajímavého prozatím na přehlídce zaznělo? Jistě spousta krásné hudby Bohuslava Martinů. Neobvyklé a zajímavé byly transkripce skladeb, kdy zazněla na tubu *Sonatina pro trubku a klavír* nebo *Arietta* psaná pro zpěv, housle nebo violoncello u nás v saxofonovém podání. Inu jsou různé cesty, kterými se dá nacházet Martinů. Vyslechli jsme také *Variace na slovenskou lidovou píseň*, *Pastorales*, *Loutky*, *Písničky na jednu i dvě stránky*.

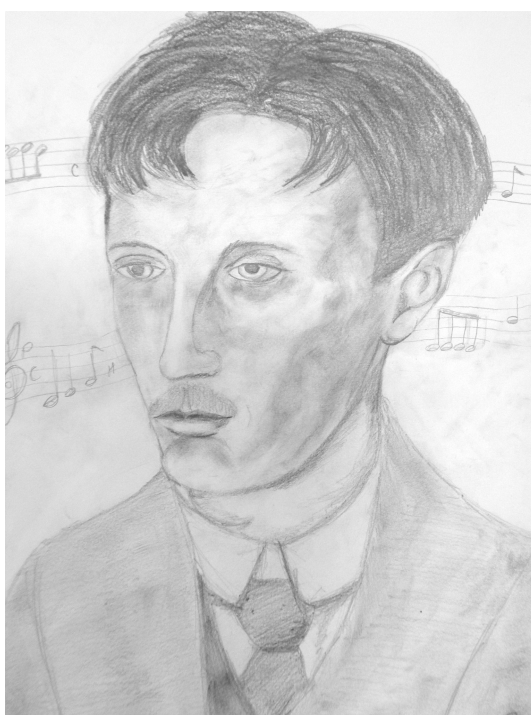

V taneční části se představila část baletu *Kdo je na světě nejmocnější*, *Otvírání studánek*, části *Špalíčku*, ale také komornější projekty *Voják a tanečnice* na hudbu z *Loutek*, části z *Petrklíče* apod. Výtvarné práce reflektovaly nejen skladby B. Martinů. Inspirací byla i Polička a sám autor (viz obrazová příloha). Poděkování patří všem zaměstnancům ZUŠ Bohuslava Martinů Polička, kteří se podíleli na zajištění organizační stránky přehlídky a ještě byli schopni na přehlídku připravit své žáky. Přehlídka se koná v prostorách Tylova domu a výsledky vyhlášíme v Centru B. Martinů. Také zdejšími zaměstnancům patří velké poděkování. Ubytování na hotelu Opus, stravování v jídelně Rumunská. To vše by bez vstřícnosti jednotlivců nešlo. Přehlídku Mládí a Bohuslav Martinů

také podporuje vedení města, které poskytuje podporu nejen morální při vyhlásování výsledků, ale také uvolnilo část cen pro účastníky.

Kam směřujeme? Pomalu a jistě začíná být zřejmé, že se přehlídka Mládí a Bohuslav Martinů stává součástí života Poličky. Pokud bude zachován způsob vyhlásování, lze předpokládat, že se musí rozšířit počet soutěžních dnů a dotvořit případný doprovodný program. Další z možností je zpřísnění pravidel, ale to by narušilo onu výše zmiňovanou myšlenku širšího okruhu účastníků. Nabízí se také možnost předsunutí termínu konání před hudební festival Martinů Fest a případné rozšíření o odborné semináře, návštěvu koncertů profesionálních umělců, tvůrčí dílny apod. To vše je však otázka dnů následujících. Co však víme jistě, že přehlídka Mládí a Bohuslav Martinů se bude konat i v roce příštím.

Jak jsme dělali balet

Iva Kulíková a Renata Pechancová

V roce 2009 nastudovali žáci Základní umělecké školy Bohuslava Martinů Polička pod vedením paní učitelky Ivy Kulíkové balet Bohuslava Martinů *Kdo je na světě nejmocnější*. Představení vzniklo jako součást vzpomínek na 50. výročí úmrtí skladatele a premiérově bylo uvedeno 13. května 2009 v rámci doprovodného programu Martinů Fest. Dniéra se konala v Praze v divadle Ponoc 4. května 2010, tedy o rok později. Za tu dobu jej přes sedmdesát účinkujících tančilo devětkrát v Poličce, v Litomyšli a ve Svitavách. Z těchto představní byl pořízen záznam a na závěr vzniklo i DVD se vzpomínkami na to, „jak jsme dělali balet“. Část vzpomínek autorky tohoto nastudování Ivy Kulíkové Vám nyní předkládáme.

Prvotní nápad „postavit“ balet od Bohuslava Martinů vznikl v době, kdy jsem ještě na ZUŠ v Poličce nebyla zaměstnána. Byl nápadem naší paní ředitelky Renaty Pechancové, která mě přijímala již s tím, že by se tak dala využít moje desetiletá divadelní zkušenost. Pokud bychom zvolili balet, který pro děti bude přijatelný a pochopitelný, můžeme jim tímto způsobem přiblížit tvorbu Bohuslava Martinů. Prvotní myšlenka je tedy již z května roku 2008.

Jaký byl pro mě pocit realizovat balet Bohuslava Martinů? Upřímně řečeno, prvním pocitem bylo absolutní zděšení, protože jsem se danou informací dověděla po telefonu, když jsme se s paní ředitelkou Pechancovou domlouvaly na plánech, kam může směřovat taneční obor po mém nástupu do Poličky. Ihned, jak jsem položila sluchátko, jsem kontaktovala všechny své známé a hledala na internetu všechny dostupné informace, protože jsem díky své praxi znala z baletů Bohuslava Martinů pouze Kuchyňskou revue a Špalíček. Hledala jsem balet, který by byl pro děti vhodný svým námětem a který by se dal realizovat ve školních podmínkách a co všechno by bylo k tomu potřeba. Po prvním zděšení následovalo uklidnění, protože jsem zjistila, že to možné je. Poté následovalo několik týdnů přemýšlení, jaký titul zvolíme a jakým způsobem ho ztvárníme. V tom mně pomohla opět paní ředitelka, která se specializuje na tvorbu Bohuslava Martinů. Nakonec jsme z několika možností vybraly tu pro nás z několika důvodů nejvhodnější – balet *Kdo je na světě nejmocnější*. Proč tato volba? Jistě pohádkový námět, ale také množství rolí, které umožnilo zapojení všech dětí tanečního oboru, které dosáhly určitého stupně technické vyspělosti a dalo se s nimi na tak rozsáhlém projektu spolupracovat. Z organizačních důvodů jsme volili žáky od druhého ročníku výše.

Práce na baletu byla ve všem pro mě úplně nová. Za prvé jsem se poprvé ocitla na druhé straně, za oponou. Před tím jsem stála pouze na jevišti, jako interpret určitého díla. Nyní jsem byla tvůrcem choreografie, režisérkou, scénografkou,

autorkou kostýmních návrhů. Další novinkou byla pro mě práce s dětským kolektivem. Tak velkou příležitost objevovat zákoutí dětské duše jsem nikdy neměla. Bylo potřeba přijít na to, jak je motivovat, jak s nimi pracovat. Zjistit co na ně zabírá a co nikoliv. Kdy je potřeba přitlačit, kdy postačí jen malinko postrčit kupředu. Byla to obrovská zkušenost a to nejen pro mě, ale myslím, že i pro děti.

Jaké byly první reakce dětí na informaci, že se pokusíme nastudovat balet? Rozporuplné. První informace „prosákla“ do místního časopisu *Jitřenka* a tak žáci za mnou chodili s jejími výtisky a ptali se, zda to myslíme vážně nebo zda se jedná jen o novinářskou kachnu. Postupně jsem je přesvědčovala, že je to pravda a že se skutečně pokusíme o nebývalé – „postavit“ celovečerní baletní představení. Po zděšení a rozpacích následovalo postupně těšení a radost z možnosti zatančit si tu svou roli či roličku. Děti zvládaly velmi dobře postupně všechny požadavky, které jsem na ně kladla. Přitom je potřeba si uvědomit, že nikdy nic tak komplexního a v tak velkém rozsahu nestudovaly. Větší projekty dělali spíše žáci vyšších ročníků a pokud se připravovala celovečerní představení, základem nebyl nikdy klasický tanec. Energie tak docházela někdy jim, někdy mně. Nakonec jsme vše dotáhli do zdárného konce. Největším důkazem je to, co děti dokázaly na jevišti vytvořit a kde všude sklidily ovace. Myslím si, že úkol, který byl před ně postaven, splnily na stopadesát procent.

Výprava představení byla poměrně náročná. Obnášela nejen kostýmy pro více jak sedmdesát tanečníků, ale také rekvizity a zadní projekci. Velkou část kostýmů jsme si nechali ušít na zakázku, ale jinak se na tvorbě podílel „kdo měl ruce“. Největší odezvu měly uši, které si každá myška vytvořila doma s maminkou. Každý pár tak byl originálem, který nakonec zůstal svým autorům na památku. Děti se také podílely i na výrobě rekvizit. Zjistily tak, že pokud chtějí dobrý výsledek, musí se na něm také sami podílet a když něco chtějí, musí pro to také něco udělat. Zadní projekci připravil a na všech představeních zajišťoval její zdárný průběh kolega Petr Mazal.

Celé představení jsme připravovali intenzivně čtvrt roku. Jednotlivá čísla zkoušeli žáci po ročnících a nakonec jsme vše skládali dohromady tak, aby seděl každý pohyb do daného taktu, vteřiny a vše tvořilo dokonalý celek. Hráli jsme pro rodiče, běžné publikum, žáky základních škol, ale nejkrásnějším zážitkem byla představení pro děti z mateřských škol. To bylo nejúžasnější publikum, které jenom sedělo ani nedutalo a intenzivně vnímalo každé dění na jevišti. Na závěr nadšený potlesk a vzrušené reakce nejen v hledišti, ale také v zákulisí, kde si i účinkující uvědomovali výjimečnost okamžiku. Snad jen my „dospěláci“ jsme pochopili, jak v dané chvíli děti byly schopné dalším dětem dát výjimečný dárek a zprostředkovat jim střípek baletního umění.

Závěr? Krásné zážitky ze společné mimořádné práce. Velké drobnosti jako úžasná atmosféra v zákulisí při představení nebo dárek po derniéře, kdy jsme dostali plyšovou myš držící v tlapičkách kus nefalšovaného sýru (mimočodem

všichni účinkující jsou s onou myškou vyfocení a vzkazují, že sýr byl moc dobrý). A také zjištění, že práce z hudbou Bohuslava Martinů je inspirativní a úžasná.

*Ze zaznamenaných rozhovorů s autorkou představení Ivou Kulíkovou
přepsala Renata Pechancová*

Rok Bohuslava Martinů v Poličce 2010

Lucie Jirglová (Centrum Bohuslava Martinů Polička)

Sotva dozněly tóny závěrečného koncertu Roku Martinů v Poličce 2009, už jsme vstoupili do roku následujícího, také jubilejního. Město Polička ve spolupráci s dalšími organizacemi připravilo bohatý kulturní program věnovaný dílu svého rodáka.

Jednou z akcí, které měly za cíl propagaci Martinů mezi širokou veřejností, byl speciální gastronomický večer nazvaný „Bohuslav Martinů všemi smysly“. Dne 10. března 2010 měli návštěvníci možnost ochutnat osm chodů ze čtyř období skladatelova života. Ukázkou obyčejné stravy na Vysočině byly bramborové placky se škvarky. V pařížském období nemohla chybět žabí stehýnka a v americkém skladatelova oblíbená pečená kachna, již ho hostili čeští krajané. Ochutnávku pak uzavřely italské makarony podle receptu z kuchařky Marie Martinů. Vydařený večer plný lahodných vůní, chutí i tónů byl provázen hudebním programem žáků poličské hudební školy.

Nově otevřené Centrum Bohuslava Martinů (CBM) po rekonstrukci obnovuje tradici jarních výstav, zaměřených vždy na určitou část skladatelova života nebo díla. Tématem výstavy, která 15. května 2010 zahájila 13. ročník Martinů Festu, bylo umělecké přátelství Martinů s malířem Janem Zrzavým. Tito dva rodáci z Vysočiny a milovníci francouzské kultury mají více společného, než by se mohlo na první pohled zdát. Kromě společných životních osudů i estetických názorů výstava představila oba umělce v opačných rolích – Martinů jako výtvarníka a Zrzavého jako milovníka hudby. Rodiny s dětmi a školní výpravy jistě zaujala interaktivní část výstavy „Pojďte si hrát s panem malířem“ a výtvarné znalce Zrzavého grafika zapůjčená Národní galerií v Praze.

CBM nabídlo po celý rok 2010 prohlídku čtyř nových stálých expozic, městských hradeb a skladatelovy rodné světničky v kostelní věži. Kostel sv. Jakuba byl 8. února 2010 po několika letech snažení konečně prohlášen za českou národní kulturní památku. Pro tuto nádhernou novogotickou stavbu má zařazení na tak prestižní seznam velký význam, protože tyto památky mají možnost lépe dosáhnout na programy pro jejich obnovu a dostávají se do širšího

povědomí veřejnosti. CBM připravilo na letní sezónu 2010 další novinku – tištěného průvodce „Poličkou po stopách Bohuslava Martinů“. Speciální turistická trasa byla poprvé představena v rámci tradiční noční prohlídky města 5. června a zavedla návštěvníky Poličky kromě známých míst například k domu, kde se Martinů jako chlapec učil hře na housle, nebo do královské aleje, kam chodil rád na procházky.

Program celého roku doplnila řada koncertů a soutěžních přehlídek, do nichž se zapojila opět poličská hudební škola jako interpret i jako pořadatel nebo účastníci XVII. Mezinárodního festivalu a kurzu komorní hudby Ameropa 2010. Nechyběly koncerty v den výročí skladatelova narození a úmrtí.

Další informace lze sledovat na internetu pod adresou www.muzeum.policka.net

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2010, str. 10

Kukátko do Centra Bohuslava Martinů v Poličce

Lucie Jirglová

Náročně a vkusně zpracovaný model poličského chrámu sv. Jakuba zhotovil Ferdinand Martinů, pravděpodobně i za pomoci syna Bohuslava nebo Františka. V roce 1908 ho věnoval muzejnímu spolku.

Rodina byla těsně spjata s touto architekturou a podařilo se prokázat, že na jejím interiéru (kostelní lavice) se podílel i skladatelův děd, truhlář František Klimeš. Bohuslav Martinů chrám uctil skladbou Hymnus ke sv. Jakubu, která vznikla v červenci roku 1954 v Nice a premiéru měla v Poličce 31. 7. 1955 za řízení Jaroslava Maděry.

V nové stálé expozici nazvané *Barevný svět Bohuslava Martinů* je vystaveno několik dokumentů ze soukromých sbírek, které jsou veřejnosti zpřístupněny poprvé. Jedním z nich je novinářská legitimace Bohuslava Martinů – pařížského dopisovatele Lidových novin.

Brzy po svém příchodu do Paříže začal Martinů zveřejňovat své literární práce v českých i francouzských hudebních časopisech. Ve dvacátých letech posílal do Čech články o hudební Paříži a zprostředkoval tak české hudbě poznání novodobých směrů. K časopisům, ve kterých byly publikovány jeho texty, patřily Hudební rozhledy, Listy Hudební matice, Přítomnost nebo Národní a Stavovské divadlo. Jako pozorný pozorovatel pařížského kulturního života

referoval o současné hudbě a významných premiérách. Pražské čtenáře, kteří Martinů považovali za impresionistického skladatele, jistě překvapilo, že skladatelem č. 1 je pro něj Stravinský, nikoli Debussy.

Ve třicátých letech začal psát pro Lidové noviny. V tomto deníku, který byl založen v roce 1893, publikovala řada slavných českých spisovatelů, například Karel Čapek, Eduard Bass, Karel Poláček. Meziválečné období bylo zlatou érou tohoto listu. Martinů s novinami spolupracoval pět let a kromě článků poslal redakci pro hudební přílohu i tři své skladby.

Klavír značky *Kopecký a spol.* měl Martinů ve své malé hudební škole v dnešní Masarykově ulici a napsal u něho řadu skladeb. Nevíme přesně kdy a od koho ho koupil. Už od roku 1919 se ho ale snažil prodat.

Když ho v roce 1932 od něj odkoupil poličský stavitel Bohuslav Šmíd, skladatelův přítel, Martinů se mu odvděčil několika drobnými klavírními skladbičkami pro jeho děti s věnováním „Božánkovi a Soničce Šmídovým“. Martinů byl rád, že se klavír dostal do dobrých rukou, jak vyplývá z jeho dopisu Šmídovi z Paříže 16. 5. 1932: „*Chápeš, že jsem se s ním nerad loučil, je to přece jen jakýsi kamarád, který se mnou spolupracoval na mých věcech a dalo mi to také hodně práce, než jsem si k němu pomohl, musel jsem napsat něco notiček. A je v něm spousta vzpomínek, nadějí, zklamání i zdaru. Ale když tam byl tak opuštěn, tehdy jsem se rozhodl jej prodat a byl bych býval rád, kdyby byl zůstal v Poličce jako památka. Třeba někdy bude hezkou vzpomínkou těm, kteří tu zůstanou po nás...“.*

Po válce klavír sloužil k výuce hudební výchovy ve škole v Poličce a v Perálci a od roku 1970 je součástí muzejních sbírek.

*Text převzat z časopisu Martinů Revue 1/2010 str. 10,
3/2010 str. 19, 1/2011 str. 2*

Pocta pro doktora Jana Kapustu

Nad'a Šauerová

Prostory Centra Bohuslava Martinů v Poličce byly tím pravým místem pro předání diplomu a Medaile Bohuslava Martinů PhDr. Janu Kapustovi. Nadace Bohuslava Martinů vyjádřila tímto oceněním vděčnost za obrovský kus práce, který doktor Kapusta pro jméno Bohuslava Martinů vykonal. Tato medaile je udělována velkým světovým i českým osobnostem, které se zasloužily o šíření díla Bohuslava Martinů, to znamená, přispěly ke kulturnímu pokladu České republiky. Mezi přítomnými hosty nechyběli členové Nadace Bohuslava Martinů, zástupci poličských kulturních organizací, novináři, ale i starostové obou měst, kde pan doktor Kapusta působil, starosta města Litomyšle Michal Korytš a starosta města Poličky Jaroslav Martinů, který zároveň celou slavnostní akci zahájil a uvedl.

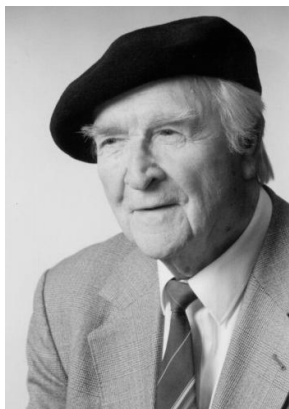
Jan Kapusta se narodil v roce 1932 v České Třebové. V letech 1951 až 1956 studoval hudební vědu, estetiku a dějiny hudby na Palackého univerzitě

v Olomouci. Od založení Nadace Bohuslava Martinů v roce 1975 byl členem její správní rady a ze zdravotních důvodů rezignoval až v roce 2008. Založil tradici slavnosti Otvírání studánek ve Vlčkově, je autorem 10 knih a téměř 500 studií o hudbě 19. století, Bohuslavu Martinů a o krásných uměních. Dvanáct let stál v čele litomyšlského muzea a poté působil v letech 1972-1984 jako ředitel Městského muzea v Poličce.

Spolu s několika málo dalšími kulturními činiteli měl velký podíl na převozu ostatků Bohuslava Martinů do vlasti. O této události napsal rozsáhlou studii s názvem *Neuvěřitelná kauza Martinů aneb pravdivá zpráva o tom, jak se stalo, že 17. srpna 1979 byly převezeny ostatky hudebního skladatele Bohuslava Martinů z nedalekého Švýcarska do rodné Poličky*. „Nadace Bohuslava Martinů se pokusí všemi silami, které má k dispozici, abychom si mohli jednou o zákulisí těchto událostí přečíst knihu, na které Dr. Kapusta pracoval v ústraní 8 let. Co všechno bylo nutno vykonat, abychom mohli o Martinů říci ‚Je doma‘, to je detektivka našťastí s dobrým koncem, ale spoustou kritických situací, které tomuto převozu mohly mnohokrát zabránit. Jan Kapusta ji dopsal navzdory zdravotním potížím. Milý oslavenče, jménem Nadace Bohuslava Martinů Ti ze srdce děkujeme za všechnu práci, kterou jsi pro našeho patrona vykonal. Z nebe Ti, doufejme, také kynou Tví další spolupracovníci na celé události, v první řadě paní Charlotta Martinů, a jistě mnozí Tví další spolubojovníci. Přejeme Ti, abys mohl brzy ochutnat zralé ovoce svého úsilí. Kéž se všichni dočkáme knížky, jejíž napínavost si nezadá s nejlepšími podobnými dokumenty z časů minulých. A přejeme Ti hodně sil k uskutečnění všeho, co ještě plánuješ“, uvedl ve svém proslovu předseda správní rady Nadace Bohuslava Martinů profesor Ivan Štraus.

Autorka příspěvku Ing. N. Šauerová je tisková mluvčí města Poličky

Jubilující Milan Knobloch

čestný člen SBM

Mistr Milan Knobloch se sice narodil 10. srpna 1921 v Praze, ale za své rodiště považoval vždy kraj kolem Smiřic. Po otci totiž pochází z rodu hospodářů z usedlosti čp. 6. v Rodově, odkud se rodina přestěhovala do Prahy a otec se stal úředníkem Pražské úvěrní banky.

Milan Knobloch ve svém mládí – někdy i na kole – jezdíval často z Prahy do rodného Rodova. Proto zřejmě získal kladný vztah k východočeskému regionu – i ke Smiřicím – tento vztah se odrazil i v jeho umělecké tvorbě. Prostředí rodiště ovlivnilo vnímavého chlapce a zdejší krajina se stala jeho celoživotní inspirací. Sám vyjádřil svůj vztah ke zdejšímu kraji takto: „Všemu, co jsem udělal, předcházelo osobní okouzlení, životní prožitek. Nejsilnější zdroj, jímž se inspirovala moje práce, shledávám v mládí. Jako student jsem kdysi vyryl do břízy v lese za svou rodnou vsí citaci svého verše: ‚Vracím se v ten kraj, kde života prožil jsem máj‘“.

Pro budoucí umělecký vývoj mladého Milana byl velmi podnětný vliv jeho rodičů, kteří jej podporovali ve vztahu k výtvarnému projevu, který se formoval už na obecné škole v Kladské ulici v Praze na Vinohradech. Zúčastňoval se žákovských soutěží ve výtvarném umění a získal první ceny za modelování. Během středoškolských studií na gymnáziu (1. – 4. třída) a na obchodní akademii, kde maturoval v roce 1941, transformoval se zájem mladého studenta na malířství. Imponovali mu velcí krajináři: Mařák, Lebeda a v neposlední řadě impresionisté (Slavíček). Tehdy vznikaly i Knoblochovy první krajinomalby.

Válka narušila, tak jako mnoha jiným z ročníku jedenadvacet, plány na vysokoškolské studium. Milan Knobloch nastoupil po maturitě jako účetní do Karlínských kovodílen. Později byl totálně nasazen v letecké továrně v Letově, hrozil mu přesun do Düsseldorfu, kterému zabránilo jeho delší onemocnění. Zůstal v Letově, byl vyškolen pomocným zámečnickem, kopal zákopy.

V roce 1945 a 1946 se pokoušel o zkoušky na Akademii výtvarných umění, obor malířství. Ve stejném roce nebyl přijat ani na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou, kam se rovněž hlásil, tentokrát už na sochařství k Josefu Wagnerovi. Tehdy přijal ze zájmu o malířství a úpravu předloh pro výrobu gobelínů v jindřichohradecké dílně Marie Teinitzerové (Füllova Slovenská Madona, Sychrova Jízda králů aj.). Až rok 1947 přinesl úspěch, byl přijat na AVU do sochařské školy profesora Jana Laudy a později na tři roky do speciálky Otakara Španiela. Po absolutoriu získal u profesora Španiela čestný rok. V průběhu studia tvoří Milan Knobloch první samostatné práce. Byla to

plastika Kapr, odlitá pro celostátní výstavu zemědělství, závěrečná školní práce Oštěpař, odměněná za kompozici a absolventská portrétní plastika Vlasta, kterou uzavřel čestný rok u profesora Španiela v roce 1953.

Ukončením studií na Akademii nastalo období hledání uplatnění vlastní práce a její prosazení ve společnosti. Bylo to období dlouhé, téměř desetileté, kdy mladý umělec prováděl štukatérské práce, pomáhal starším kolegům (Alois Sopr) a vytvářel pro svůj umělecký názor vhodné vyjádření, realizované později především v medailérství.

Vztah, který má Milan Knobloch k ražené medaili, byl jistě ovlivněn učitelem – Otakarem Španielem, u kterého získal znalosti tvorby reliéfu a jeho zákonitostí, dokonalé zvládnutí tvarosloví portrétu, pečlivé provedení písma, vyváženou kompozici. I když se v průběhu let Knobloch vymanil z vlivu svého učitele a vytvořil si vlastní, charakteristický sochařský rukopis, mělo pro něho pedagogické působení Španielovo hluboký význam. Prvou medailí vytvořenou na zakázku byla cena za antropologii s portrétem dr. Aleše Hrdličky, vydaná v roce 1959 městem Humpolcem. Značného ohlasu se dostalo Milanu Knoblochovi za medaili anglického dramatika Williama Shakespeara (1964). Stylizovaným portrétem vycházejícím z historických předloh na aversu a lapidárně vyjádřenou myšlenkou renesančního dramatu – dýkou a růží – na reversu, vytvořil Knobloch jednu z nejpůsobivějších našich ražených medailí, oceňovanou dodnes u nás i v cizině.

Převážná část tvorby Mistra Milana Knoblocha má celonárodní význam a za některá svá díla získal uznání i ve světě. Je to například medaile proslulého antropologa dr. Aleše Hrdličky a jeho busta v muzeu ve Washingtonu, medaile k výročí Williama Shakespeara v majetku Britského muzea a její vyobrazení je zařazeno v prestižní Encyklopedii Britannica, medaile k jubileu Mikuláše Koperníka byla vyznamenána Řádem za zásluhy o polskou kulturu, medaile Jiřího Trnky zvítězila v mezinárodní soutěži a stala se součástí sbírek Státní mincovny v Paříži. Ve švýcarském městě Vevey najdeme symbolický Památník Jana Palacha, v hamburské Státní opeře je umístěna busta a pamětní deska Gustava Mahlera, busta Johannese Brahmsa je vystavena v panteonu Walhalla poblíž vesničky Donaustauf u Řezna.

Z více než 400 výtvarných děl je možno proto v první řadě uvést pamětní desku Bohuslava Martinů a hudebníka Stanislava Nováka ve Smiřicích, deska byla slavnostně odhalena 17. listopadu 1990 v Brigádnické ulici na domě čp. 237. Bohuslav Martinů má v jeho tvorbě zvlášť významné postavení. Kromě pamětní desky ve Smiřicích Mistr vytvořil pro Poličku monumentální sochu tohoto skladatele v nadživotní velikosti, náhrobek a i několik medailí. Velmi zajímavé by bylo uvedení Mistrova vyličení postupu při zhotovení posmrtné masky Bohuslava Martinů v roce 1979 (skladatelovy ostatky byly totiž 20 let po jeho smrti v cizině exhumovány a převezeny do Prahy). Z Mistrovy tvorby ve zdejší regionu je možno ještě uvést pamětní desky: Otakara Španiela na

náměstí v Jaroměři, Boženy Němcové v Chlumci nad Cidlinou nebo Marie Jiráskové v Hronově na paloučku „U devíti břízek“. Z jeho tvorby medailí je možno uvést medaile Boženy Němcové, Bedřicha Smetany, Antonína hraběte Šporka, Aloise Rašína, Aloise Jiráska, K. H. Borovského a z novější doby prof. MUDr. Procházky. Vytvořil i medaile pro Nové Město nad Metují a strojírný Stavostroj.

Z dalších významných postav figurují v jeho díle Otokar Březina, Vojta Náprstek, Jindřich Honzl, Antonín Dvořák, Karel Hynek Mácha, Nikola Tesla, František Křížík, Václav Hollar, Johannes Kepler, František Palacký, Matyáš Bernard Braun, Jan Amos Komenský, Antonín Slavíček, Alfons Mucha, Marie Curie, V. V. Štěch, Christian Barnard, Adolf Born, T. G. Masaryk, Jan Masaryk, Eduard Beneš, Václav Havel ale i Karel Gott a další.

V řadě Knoblochových medailí se jeví několik tematických bloků, pro jeho dílo příznačných: historie, kultura, věda a medaile soukromé. Většina těchto medailí byla často hodnocena v odborných recenzích nebo katalogích výstav, jejichž součástí Knoblochovy práce byly.

Za pamětní medaili Mikuláše Koperníka a Marie Curie-Sklodowské, byl Milanu Knoblochovi udělen v roce 1964 Ministerstvem kultury a umění Polské republiky Řád za zásluhu o kulturu. V roce 1979 získal cenu Svazu českých výtvarných umělců a Českého fondu výtvarných umění, roku 1984 cenu ministerstva kultury České republiky. V roce 1980 byl jmenován zasloužilým umělcem. Od roku 1951 je členem České numismatické společnosti, kde byl za dlouholetou práci ve výboru zvolen čestným členem.

V uměleckých soutěžích získala řada Knoblochových prací významná ocenění:

1961 – I. cena v soutěži na bustu Saši Machova pro Národní divadlo

1962 – Cena města Karlových Varů za medaili objevitelů inzulínu F. G.

Bantina a C. H. Besta

1968 – I. cena v soutěži na medaili a pamětní minci Národního muzea

1970 – I. cena v soutěži na medaili Jiřího Trnky pro mincovnu v Paříži

1975 – I. cena v soutěži na pamětní minci Bedřicha Smetany

1976 – II. cena v soutěži k mezinárodnímu roku ženy

1981 – I. cena v soutěži na pamětní minci Otakara Španiela

O všestrannosti Mistrovy tvorby svědčí i vydání tří poštovních známek s jeho náměty a 15 mincí, např. Národní muzeum, Národní divadlo, Karel IV., Jan Evangelista Purkyně, Bedřich Smetana, Bohuslav Martinů a Otakar Španiel.

V roce 2010 dokončil pomník Dr. Milady Horákové, nyní pracuje na dalších projektech.

Mistr Milan Knobloch je čestným občanem města Smiřice. V tamním zámku je trvalá výstava z jeho tvorby. Mnoho dalších informací o Mistrovi můžete najít

v monografii: Milan Knobloch – medaile, mince, plastiky z roku 1998 s více než 250 ukázkami z jeho tvorby.

V jeho celoživotním sochařském díle je patrný nejen talent a neúnavná píle, ale i každodenní studium lidské tváře v souvislosti s tvůrčími úkoly, projevují se encyklopedické znalosti a znalosti sochařského řemesla. To jsou předpoklady, které u něho vedou k uměleckému úspěchu a přesvědčivosti. Výraz a charakter portrétované osoby přenesené na medaili, doprovázené dobovou charakteristikou či výrazným motivem, vytvářejí optimální celek. V souhrnu všech děl vznikl celek obecně hodnotný, přežívající čas vzniku, zařazující se svojí kvalitou a významem do české i evropské kultury. Je to Knoblochův velký úspěch.

*Článek, jehož autorem je Miroslav Volák, je převzat z elektronického Zpravodaje města Smiřice a vznikl k Mistrovým osmdesátinám v roce 2001.
Upravila a doplnila Eva Štrausová*

Akademický sochař Milan Knobloch se tedy v srpnu 2011 dožívá 90 let. Je stále umělecky činný. V desetiletí 2001-2011 vytvořil další řadu medailí, plaket a pamětních desek. Jen v poslením roce 2010 to byla velká pamětní deska chemika Franze Hofmeistera, profesora Karlovy univerzity na budovu Všeobecné nemocnice na Karlově náměstí v Praze, pamětní deska kardiologa prof. Jaroslava Procházky pro Hradec Králové a dvě reprezentační práce pro Českou biskupskou konferenci. Jedná se o dar papeži Benediktu XVI.: růženec s českými granáry a medailon se sv. Václavem a Palladiem české země, další medailon připravuje pro jubilejní rok svatých Cyrila a Metoděje.

Letos v roce 2011 podal výbor SBM a brněnská pobočka již potřetí Parlamentu České republiky návrh na udělení státního vyznamenání Milanu Knoblochovi za celoživotní dílo v oblasti výtvarného umění.

K letošním 90. narozeninám přejeme Mistru Milanu Knoblochovi mnoho zdraví, pohody a stálou tvůrčí invenci k jeho nádhernému umění.

Výbor SBM

Tisková zpráva k zakončení hudebního projektu **Martinů Revisited 2009-2010**

MARTINŮ REVISITED – slavnostní zakončení dne 10. 12. 2010

Mezinárodní projekt k 50. výročí úmrtí a k 120. výročí narození
skladatele Bohuslava Martinů
11. 12. 2008 – 10. 12. 2010

Projekt **Martinů Revisited** se stal v letech 2009-2010 jednou z největších domácích hudebních událostí posledních let. Stovkami domácích a zahraničních akcí si hudebníci v roce 2009 připomněli 50. výročí úmrtí Bohuslava Martinů a 120. výročí jeho narození v roce 2010. Smyslem celé akce bylo ukázat, jak pestrá a bohatá je tvorba tohoto skladatele a jaký měla vliv na hudbu 20. století. Do projektu se zapojily všechny významné orchestry a další hudební instituce v České republice. V Praze proběhla světová premiéra *Tří fragmentů z opery Juliette*, kterou pod vedením Sira Charlese Mackerrase uvedla Česká filharmonie s Magdalenou Koženou. Dvouletý projekt byl slavnostně zakončen koncertem České filharmonie ve Dvořákově sále Rudoflina v Praze dne 10. prosince 2010.

Projekt Martinů Revisited byl iniciován ředitelem Institutu B. Martinů Alešem Březinou, který byl programovým koordinátorem projektu. Jako informačně-koordináční centrum sloužil Institut umění-Divadelní ústav (Lenka Dohnalová). Institut B. Martinů spoluvytvářel databázi všech koncertů na webových stránkách projektu a zajišťoval komunikaci hudebních institucí (koordinátorka Lucie Berná). Některé akce projektu byly vybrány do oficiálního doprovodného kulturního programu českého předsednictví v Radě EU v roce 2009.

Vybrané údaje z období 2009-2010 (Česká republika a zahraničí):

- 465 souborně evidovaných akcí (tj. koncerty, výstavy atd.)
- 12 nově nastudovaných operních inscenací
- 3 nově nastudované balety (pouze Česká republika)
- 11 hudebních festivalů, které dramaturgicky zařadily díla Martinů do programu
- 13 rozsáhlejších publikací věnovaných Martinů (popularizační i vědecké)

Výběr z akcí věnovaných dílu Bohuslava Martinů v roce 2009:

- 11. a 12. 12. 2008 – Zahajovací koncert
Magdalena Kožená, Steve Davislim, Charles Mackerras, Česká filharmonie
B. Martinů: Tři fragmenty z opery Juliette /světová premiéra/
- Otevření Centra Bohuslava Martinů v Poličce 4. dubna 2009
- Výstava v Českém muzeu hudby „Fenomén Martinů“
(11. 5. 2009 - 26. 10. 2009)
- Mezinárodní hudební festival Pražské jaro 2009
- B. Martinů: Špalíček – taneční projekt s dětmi pražských základních
a středních škol a studenty Konzervatoře Duncan Centre 14. a 15. 6. 2009
- Moravský podzim 2009, Janáčkův máj 2009, Smetanova Litomyšl 2009
- Dny Bohuslava Martinů 2008, 2009, 2010
- Internationale Musikfesttage B. Martinů Basel 2008, 2009, 2010
- Dni Muzyki Martinů, Krakov 18.-23. 10. 2009
- Sběrný dokument o projektu Špalíček, ČT 2, režie Olga Sommerová;
dokument získal ocenění Nadace Vize 97 Dagmar a Václava Havlových na
mezinárodním televizním festivalu Golden Prague 2010

Nová nastudování oper:

- Národní divadlo v Brně – Juliette, 27. 3. 2009 premiéra
- Národní divadlo v Brně – Ženitba, 4. 10. 2009 premiéra
- Národní divadlo v Brně, Reduta – Slzy nože, 22. 2. 2009
- Národní divadlo v Praze – Hry o Marii, 29. 10. 2009 premiéra
- Garsington Opera (Oxford) – Mirandolina, 18. 6. 2009 premiéra
- Luzern, Švýcarsko – Ariadna, 10. 12. 2009 premiéra

Muzikologické konference - mezinárodní:

- Continuity of Change, Praha 29.-31. 5. 2009,
- Werk und Wirkung, Dresden 1.-2. 5. 2009,
- Musikwissenschaftliches Symposion, Vídeň 17.-18. 6. 2009,
- Mezinárodní kolokvium, Brno 12.-14. 10. 2009

Koncerty orchestrů

- České filharmonie, Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK, Pražské komorní
filharmonie, Filharmonie Brno, Janáčkovy filharmonie Ostrava, Filharmonie
Hradec Králové, Plzeňské filharmonie
- New York Philharmonic, Berliner Philharmoniker, BBC Symphony Orchestra,
Orchestre de Paris

MARTINŮ REVISITED V ROCE 2010

Výběr akcí:

- B. Martinů: Klavírní koncerty č.1-5, BBC Scottish Symphony Orchestra, Glasgow 2009/2010

- B. Martinů: Symfonie č. 1-6, BBC Symphony Orchestra, dirigent Jiří Bělohlávek
Londýn 2009/2010

- Martinů and the Symphonies - Study Day Barbican Center, Londýn, únor 2010
Czech Festival v Londýně, Barbican Hall, Cadogan Hall, únor 2010

- B. Martinů: Rapsódie – Koncert pro violu a orchestr, H. 337, Česká filharmonie, Tabea Zimmermann (viola), dirigent Petr Altrichter, Dny Bohuslava Martinů, 9.-10. 12. 2010, Rudolfinum Praha
Slavnostní zakončení projektu Martinů Revisited

Nastudování oper Bohuslava Martinů v roce 2010:

Wuppertal, Německo – Řecké pašije, 13. 3. 2010 premiéra

Atelier Lyrique de l'Opéra national de Paris – Mirandolina, 24. 6. 2010 premiéra

Karlsruhe, Německo – Řecké pašije, 19. 9. 2010 premiéra

Ostrava, ČR – Ariadna, 23. 9. 2010 premiéra

Další podrobnosti na www.martinu.cz, www.czechmusic.org

Patroni: Gabriela Beňačková, Zuzana Růžičková, Josef Suk

Partneři: Správa českých center, Magistrát hl. m. Prahy

Hlavní mediální partner: Česká televize

Mediální partneři: ČRo, ČT, Harmonie, Hudební rozhledy, Martinů Revue

S podporou: MK ČR

Nadace Bohuslava Martinů

koordinace: Institut umění -Divadelní ústav

iniciátor projektu a zahraniční koordinace: Institut Bohuslava Martinů, o.p.s.

Ohlédnutí za projektem Martinů Revisited

Aleš Březina

„Mohu čekat a jsem jist, že se dočkám,“ napsal Bohuslav Martinů 24. prosince 1924 v textu *Případ „Half-timu“ aneb tragédie rozloženého trojzvuku* jako reakci na vlnu kritiky, která se na něj snesla po premiéře této jeho první významné orchestrální skladby. Čas mu dal za pravdu a projekt Martinů Revisited, jehož příprava trvala několik let a uskutečnil se v jubilejních letech 2009-2010, to jen potvrdil – Martinů dnes patří k mezinárodně nejvíce provozovaným, nahrávaným a respektovaným skladatelům 20. století. Na zahajovacím koncertu (11. prosince 2008) zazněly ve světové premiéře *Tři fragmenty z Julietty*, H. 253 v podání Magdaleny Kožené, Steve Davislima, Charlese Mackerrase a orchestru České filharmonie. Smutnou shodou okolností se jednalo o rozloučení Sira Charlese s Českou filharmonií. Naštěstí tento koncert zaznamenala firma Supraphon na CD a nahrávka pak získala řadu světových cen, včetně Grammophon Award a Echo Klassik. Z desítek dalších nových nahrávek patří k nejdůležitějším komplet houslových koncertů v podání Bohuslava Matouška, Christophera Hogwooda a České filharmonie (Hyperion) a souborná nahrávka klavírních děl v nastudování Giorgio Koukla (Naxos).

K vrcholům české části projektu patřily podle očekávání oba ročníky Pražského jara, dále hudebně edukativní projekt *Špalíček*, který se studenty taneční konzervatoře Duncan Centre choreograficky připravila Eva Blažíčková a organizačně Lenka Dohnalová (Institut umění-Divadelní ústav), koordinátorka české části projektu. Díky dokumentaristce Olze Sommerové vznikly dva snímky pro Českou televizi, jeden zachycuje celou více než rok trvající fázi přípravy a nácvičku projektu a vnitřní proměnu dětí, které se na něm podílely, ten druhý je záznamem jednoho ze dvou provedení v Kongresovém centru v Praze. Velkou pozornost vzbudila rozsáhlá výstava o Bohuslavu Martinů v prostorách Českého muzea hudby i její putovní část, která byla vystavena v Českých centrech na mnoha místech světa. České publikum se mohlo setkat ve zvýšené míře s inscenacemi oper B. Martinů v národních divadlech v Praze a Brně a navštívit řadu festivalů v celé republice, ale také mnoho abonentních koncertů českých orchestrů, které v některých případech věnovaly dokonce některou z jubilejních sezón skladbám B. Martinů. Slavnostní koncert, který se uskutečnil přímo v den skladatelova úmrtí v kostele sv. Jakuba v Poličce v podání Komorní filharmonie Pardubice a Marko Ivanoviče (28. 8. 2009), přenášel přímým přenosem Český rozhlas do všech zemí vysílacího systému EBU (Evropská vysílací unie).

V zahraničí patřil k zásadním akcím cyklus symfonií B. Martinů v podání orchestru BBC a Jiřího Bělohávků. Koncertantní provedení opery *Juliette ou La Clé de songes*, H. 253 v podání těchto interpretů bylo vyhlášeno nejlepší britskou operní produkcí roku 2009. Asi největším přínosem obou jubilejních

sezón je fakt, že se podařilo vytvořit kontinuitu provozování děl B. Martinů v mnoha zemích Evropy a USA – k nejvýznamnějším událostem patřilo opakované provedení *Symfonie č. 4*, H. 305 v nastudování Alana Gilberta (Berlínští a Newyorští filharmonici) a nastudování *Houslového koncertu č. 2*, H. 293 v podání Franka Petera Zimmermanna s řadou světových orchestrů.

Nebývalý rozkvět zaznamenalo i provozování oper Bohuslava Martinů – vedle národních divadel v Praze a Brně se k tomu zařadily inscenace *Řeckých pašijí* v Curychu a dalších oper ve Švýcarsku (iniciátorem byl ředitel basilejského festivalu B. Martinů pan Robert Kolínský), *Mirandoliny* v Anglii (Garsington), Francii (Paříž), Holandsku a na dalších zahraničních scénách.

Milníkem v bádání o Martinů se nepochybně stalo otevření nového Centra Bohuslava Martinů v Poličce v roce 2009. Ve stejném roce se uskutečnily hned tři mezinárodní muzikologické konference v Praze, Drážďanech a Vídni, ze kterých vyšly sborníky v Rakousku, Německu a Švýcarsku. Dalšími významnými publikacemi se stal kalendář projektu Martinů Revisited (*Martinů Diary 2009*) a nástěnný kalendář České filharmonie.

Tabea Zimmermann (viola), Petr Altrichter (dirigent) a ČF na slavnostním zakončení projektu Martinů Revisited, 9.-10. 12. 2010, Rudolfinum Praha

Na takto široce koncipovaném projektu se podílely desítky osob a institucí. Poděkování patří v první řadě ministru zahraničních věcí panu Karlu Schwarzenbergovi, který projektu udělil svou záštitu, dále všem třem patronům Gabriele Beňáčkové, Zuzaně Růžičkové a Josefu Sukovi, Nadaci Bohuslava

Martinů, Ministerstvu kultury ČR, Ministerstvu zahraničních věcí ČR, Úřadu vlády a Magistrátu Hl. města Prahy za finanční podporu. Projekt měl i štěstí na vynikající partnery, kterými byla Česká televize jako hlavní mediální partner, Český rozhlas, Česká centra a časopisy Harmonie a Hudební rozhledy. Rád bych poděkoval ředitelům a dramaturgům orchestrů, divadel a festivalů, které se i díky velké pomoci Václava Riedlbaucha podařilo dostat k jednomu stolu a zkoordinovat jejich aktivity. Můj osobní dík patří hlavně všem třem koordinátorům projektu, Lence Dohnalové, která měla na starosti jeho českou část a projekt Špalíček, Martinovi Bonhardovi, který se mnou dva roky před vlastním začátkem akce připravoval všechny zahraniční aktivity a především Lucii Berné, která tuto část agendy včetně vydavatelských a propagačních aktivit převzala v červnu 2008 a byla po celou dobu až do závěrečného koncertu skvělou manažerkou projektu. Rád bych zdůraznil, že jedině díky obrovskému nasazení všech jmenovaných mohl projekt Martinů Revisited vzniknout v tak štíhlém pracovním týmu.

Institut B. Martinů si tímto projektem sáhl na nejvyšší hranici svých možností a obstál – projekt Martinů Revisited splnil svůj cíl. Nyní se může Institut plně zaměřit na svůj hlavní úkol pro nadcházející desetiletí a tím je realizace Souborného kritického vydání děl Bohuslava Martinů, které vyjde vstříc zvýšenému zájmu hudebníků o tvorbu tohoto skladatele. Posledním svazkem obsáhlého odkazu Bohuslava Martinů chceme oslavit 100. výročí skladatelova úmrtí v roce 2059.

Autor Mgr. Aleš Březina je ředitel Institutu Bohuslava Martinů, iniciátor a umělecký ředitel projektu Martinů Revisited

**Projekt Martinů Revisited se stal
vítězným hudebním projektem roku 2010
v anketě čtenářů časopisu Harmonie**

**MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
ČESKÉ REPUBLIKY**

Bořek Lizec Ph.D.
zástupce ředitele odboru veřejné diplomacie

V Praze dne 14. února 2011
Č. j.: 94581/2011 - OVD

Vážený pane řediteli,

dovolte mi, abych Vám jménem ministra zahraničních věcí České republiky pana Karla Schwarzenberga odpověděl na Váš dopis z prosince 2010 obsahující v příloze publikaci o projektu „Martinů Revisited“, kterému pan ministr udělil záštitu.

Pan ministr velice oceňuje Vaše dlouhodobé úsilí o přiblížení a představení díla Bohuslava Martinů širokému publiku doma i ve světě. Projekt „Martinů Revisited“ se stal významnou a velmi úspěšnou součástí kulturní prezentace České republiky v rámci Předsednictví České republiky v Radě Evropské unie v roce 2009.

Vážený pane řediteli, přijměte prosím poděkování za krásnou publikaci, která shrnuje a přehledným způsobem prezentuje Váš mimořádný projekt.

Přeji Vám, vážený pane řediteli, mnoho zdaru na poli propagace tvorby Bohuslava Martinů a mnoho úspěchů ve Vaší vlastní umělecké práci a jsem s pozdravem

Vážený pan
Aleš Březina
ředitel
Institut Bohuslava Martinů
Bořanovická 14
182 00 Praha 8

Ocenění projektu z Ministerstva zahraničních věcí ČR

Bohuslav Martinů: ŠPALÍČEK

- Projekt Špalíček byl pořádán v rámci akce „Martinů Revisited“. Zároveň sloužil jako pilotní program Vize tance o.s. Tanec školám, jehož cílem bylo poukázat na možnost pozitivní motivace dětí prostřednictvím pohybového uměleckého prožitku. Ověřil metodiku práce s dětmi v rámci školní i mimoškolní umělecké výchovy v základních školách.
- Inspirací koncepcí byl úspěšný edukativní projekt Berlínské filharmonie „Rhythm is it“, (dirigent S. Rattle ve spolupráci s choreografem R. Meldoomem), který se uskutečnil v roce 2003 na hudbu Stravinského Svěcení jara.
- Podstatou projektu Špalíček bylo spojení profesionálních tanečníků a studentů tance pražské Konzervatoře Duncan centre s žáky pražských základních škol (Praha 3 a 5). Nejednalo se tedy o běžnou metodiku, kdy profesionálové připravují děti, ale o společnou uměleckou práci a výkon lidí různého věku, školení i motivace s finálním reprezentativním veřejným představením. Tato metodika se v zahraničí opakovaně pedagogicky i psychosociálně velmi osvědčila a obohacuje a motivuje všechny zúčastněné. Podpořila také praxi zavedení tance do škol jako účinné umělecké aktivity pro výchovu dětí a mládeže.
- Nácvič probíhal od února 2008 do června 2009. Ve dnech 14. a 15. června 2009 se konalo představení v Kongresovém centru Praha ve společné realizaci s Pražskou komorní filharmonií (dirigent Jakub Hruša) a sborem Bambini di Praga.
- Významnou součástí širšího projektu Špalíček byl sběrný dokumentární film režisérky Olgy Sommerové, který zaznamenával průběh a sociálně-psychologický kontext přípravy a realizace projektu. V prosinci 2009 ho uvedla Česká televize.
- Producentem projektu byl Institut umění-Divadelní ústav. Realizace se uskutečnila za finanční podpory Ministerstva kultury, Magistrátu hl. m. Prahy a Nadace Bohuslava Martinů.

Realizační tým:

E. Blažičková /choreografie, supervize taneční části, ředitelka Konzervatoře Duncan Centre/

J. Hruša /dirigent PKF/, R. Otépka /ředitel PKF/

I. Adam /scénografie/, J. Beneš /světelný design/, K. Štefková /kostýmy/

O. Sommerová /režisérka sběrného dokumentu a záznamu představení, ČT/

A. Březina /programový koordinátor Martinů Revisited/

L. Dohnalová /produkční koordinace, Institut umění-Divadelní Ústav/

Další informace o projektu Špalíček

- časopis Harmonie 2009/08: Petr Kadlec: Lepší tancovat na tohle než na hip-hop. O tanečním projektu Špalíček
- internetové stránky: www.spalicek.eu

Zpráva režisérky Olgy Sommerové z natáčení filmu Špalíček:

„Na počátku jsem byla okouzlená předobrazem našeho filmu, dokumentem o tanečním představení Rhythm is it! na Stravinského Svěcení jara, které iniciovala Berlínská filharmonie s dirigentem Simonem Rattlem. Poté už jsem nemohla odolat namlouvání inspirativního muže, skladatele Aleše Březiny, který mě pro film získal. Když jsem se při natáčení důvěrně seznámila s osobností choreografky Evy Blažíčkové, věděla jsem, že nezůstává nic dlužna charismatickému kolegovi berlínského představení Roystonovi Meldoomovi.

Pozorovat s kamerou děti, které se potýkají s několika neznámými – tanečním pohybem, vážnou hudbou, ale i kázní – je pro dokumentaristu posvícením. Když jsem s dětmi začala mluvit, s potěšením jsem zjistila, že se navzdory dosud nepoznané námaze drží příležitosti účastnit se tohoto uměleckého svátku. Možná je přemluvilo setkání s úsilím, kterého je třeba k dosažení cíle. Možná je přemohla zvědavost na výsledek, ke kterému přispějí, spoluúčast na slavnostním představení tváří v tvář publiku. Možná je pro ně, pro kluky i holky neodolatelným pokušením vzácná příležitost navzájem se dotýkat. Byla jsem dojatá, když jsem byla svědkem chvíle, kdy se předháněli, kdo z nich pojede

s filmovým štábem na výlet do Poličky. Určitě by se rádi ulili ze školy, ale myslím si, že světnička na věži, jedinečné místo narození skladatele je pro ně nejpřitažlivější charakteristikou Bohuslava Martinů.

Můj respekt si zasluhují ředitelky, ředitelé a učitelky základních škol, kteří se pro projekt nadchli a velkoryse poskytli dětem čas a prostor k práci. Tu s nimi od obtížných počátků prožívali asistent a asistentky jejich vážené pedagožky Evy Blažíčkové. Byla jsem nadšená, že umělecký tým tvořili krom osobité choreografky Pražská komorní filharmonie s dirigentem Jakubem Hrušou, skvělý sbor Bambini di Praga, a dva muži v pozadí zasvěcené scény, architekt Ivan Adam a kouzelník světel Jan Beneš. Inspirátory tohoto jedinečného nápadu byly dvě osobnosti. Neúnavná organizátorka Lenka Dohnalová z Institutu umění a patron projektu Aleš Březina, ředitel Institutu Bohuslava Martinů.

Jsem přesvědčená, že tato událost je prvním krokem k uskutečnění vize Evy Blažíčkové, aby se taneční výchova stala výchovnou disciplínou na úrovni celého českého školství. V tanci totiž vzkvétá tělo i duše v symbióze a tvaruje ušlechtilějšího člověka. V nervozitě jsem se těšila na toto velkolepé představení, první tohoto druhu v českých zemích a věřím v jeho smysl.“

Tanec a hudba dokážou změnit psychiku

Lucie Dercsényiová

Olga Sommerová dokázala zachytit téměř nepostižitelný duševní proces: ukázala, že tanec a hudba mají schopnost obohatit i proměnit psychiku ve věku, kdy je dítě nejvnímavější. Ve svém dokumentu o nastudování Martinů Špalíčku v Kongresovém centru před dvěma lety dala nahlédnout do zákulisí umělecko-pedagogického projektu inspirovaného podobnou akcí z roku 2004. Tehdy Berlínská filharmonie připravila Stravinského Svěcení jara s choreografem Roystonem Meldoomem.

Také u nás se podchytili žáci, od šesti do patnácti let, ze základních škol a z větší části ze sociálně slabších skupin. Šlo převážně o děti romského původu. Už samotný začátek filmu je výmluvný – otevírá jej příchod choreografky Evy Blažíčkové do jedné ze škol, kde mluví se žáky – padají první otázky a představa, že budou dělat divadlo, budí velkou zvědavost. Pro většinu z nich je to první setkání s pohybem, tancem a vážnou hudbou. A tu, jak sami přiznávají, neposlouchají. Učí se zdánlivě jednoduché věci – běh, dupy, slyšet rytmus a je zřejmé, že nerozumějí nejen hudbě Martinů, ale ani svým tělům. Blažíčková má nejen jasnou představu o vybraných obrazech z baletu, ale také vědomí toho, kam může její svěřence nová zkušenost dovést – tělesný projev je nerozlučně spjat s emocemi a duševními pochody. Musí vědomí o vlastním těle probouzet, naučit děti soustředění, přemáhání a sdílení. Je na své nové žáky přísná, ale podmaňuje si je a oni na ní lpí.

Kamera snímá první zkoušky s živým orchestrem. Sledujeme, jak se představení rodí a přístup dětí se mění. Sommerová podtrhuje důležitý sociální aspekt projektu také tím, jak nahlíží do rodin, kde děti předvádějí, co připravují – je zřejmé, že pro mnohé rodiče to bude první návštěva divadla vůbec. Dobře stříhově namíchané záběry zachycují atmosféru, emoce a vizi choreografky. Když si představila hudbu Martinů, vybavila se jí bílá barva, na které se shodla s výtvarnicí Kateřinou Štefkovou. Ta přidala červený odstín a vnímala „červené kukly jako kuličky jeřabin“. Je zajímavé sledovat, jak Blažíčková vychází ze spontánního fyzického projevu – dokáže ho u dětí iniciovat a podchytit. Je si vědoma toho, že choreografie musí být pro ně jasná v zadání. Chce, aby „vpluly do melodie a držely rytmus“. Záběry pořízené bezprostředně po premiéře ukazují slzy a dojetí. Vidíme ale i jiná držení těl než na počátku, schopnost pohybové artikulace i celkovou proměnu, kterou „děti ulice“ prošly. Tu je pro ně těžké vyjádřit, ale vědí, že se „cítí jinak“. Tanec je změnil ...

Text byl převzat z webových stránek www.lidovky.cz (06. 01. 2010)

Martinů o 50 let později

Aleš Březina

Studenti školy *Mannes College* se zapojili do mezinárodního projektu *Martinů Revisited*

Americké části projektu *Martinů Revisited* se zúčastnila i škola *Mannes College The New School for Music*, na které Bohuslav Martinů vyučoval kompozici v letech 1948-1956 (k jeho nejznámějším žákům patřil zejména americký skladatel čínského původu Chou Wen-Chung (*1923)). Spojení Martinů s tehdejší školou *Mannes School of Music* mělo ale hluboké kořeny i ve skladatelově přátelství se zakladateli této školy Davidem a Clarou Mannesovými a zejména s jejich synem Leopoldem Mannesem, pro jehož klavírní trio složil některá ze svých děl. Kromě toho mělo toto učiliště zásadní podíl na prosazení operní tvorby Bohuslava Martinů v USA, na jejímž počátku stála studentská inscenace *Veselohry na mostě*, H. 247, nastudovaná ke skladatelovým 60. narozeninám v roce 1951 a později oceněná cenou kruhu hudebních kritiků výroční cenou za nejlepší operu provedenou v uplynulém roce v New Yorku. Po skladatelově smrti uspořádala škola *Mannes School* 28. 11. 1959 vzpomínkový koncert, na kterém vystoupil Rudolf Firkušný, Lilian a Joseph Fuchs, Artur Balsam a další umělci – výtěžek akce sloužil k ustanovení výroční ceny Martinů Award (jejími nositeli cen byli v letech 1960-63 David Tcimpidis, David Loeb, Gregory Proctor a Ned Bragni, v letech 1964-65 cena nebyla uvedena a u roku 1966 je v soukromém seznamu Petera Pindara Stearnse, někdejšího studenta B. Martinů a pozdějšího dlouholetého profesora skladby na škole *Mannes School of Music* poznámka „No funds.“).

Již od prvních přípravných úvah se současným děkanem Joelem Lesterem v říjnu 2006 bylo jasné, že se pocta Martinů uskuteční v podobě komorního koncertu ze skladatelových děl v nastudování studentů školy *Mannes College*. Později k němu ještě přibyla přednáška autora tohoto textu a projekce dokumentárního filmu *Martinů a Amerika* (režie Jiří Nekvasil, ČT 2000). Díky participaci dalších tří významných osobností – Marcela Sauera, ředitele *Bohemian National Hall* (Českého národního domu) v New Yorku, Michaela B. Beckermana, profesora muzikologie na New York University a Susan Lucak, prezidentky společnosti *Dvořák American Heritage Association* bylo možné koncert přenést z původně plánovaného koncertního sálu školy *Mannes College* do historicky významné budovy *Bohemian National Hall*.

Dne 23. října 2009 vyslechlo četné publikum reprezentativní výběr komorních děl z posledních 20 let skladatelova života. V případě Kvartetu pro hoboje, housle, violoncello a klavír, H. 315 se podařilo program šťastným způsobem provázat s historií školy *Mannes College* – je totiž věnován Leopoldu Mannesovi, který ho také 12. ledna 1949 se svým triem premiéroval (Leopold Mannes – klavír, Vittorio Brero – housle, Luigi Silva – violoncello, Mitchell

Miller – hoboj). Vzhledem k tomu, že recenze v New York Times 13. 1. 1949 hovoří o provedení výslovně jako o premiéře a navíc zdůrazňuje, že šlo o inaugurační koncert Mannesova tria, bude zřejmě nutno revidovat dosud uváděný termín listopad 1947 jako datum premiéry díla. O sedmdesát let později jej přednesli Ryan Walsh – hoboj, Yi-Chun Lin – housle, Yu-Han Chen – violoncello a Shuai Zhao – klavír. Sonátu pro flétnu a klavír, H.306 zahrála Emily Schneck a Dimitri Glivinsky. Klavírní verzi 3. scény 2. dějství Julietty, H. 253 C, v autorizované úpravě Rudolfa Firkušného přispěl klavírista a muzikolog Erik Entwistle, který nakonec doprovodil Dariou Titovou ve Variacích na slovenskou lidovou píseň pro violoncello a klavír, H. 378.

Celá akce byla vhodným připomenutím významné pozice, kterou Bohuslav Martinů zastával v hudebním životě USA v polovině 20. století.

Článek z časopisu Martinů Revue 2/2010, str. 4

Österreichische Musikzeitschrift a Rakouské kulturní fórum pro B. Martinů

Lucie Berná

Nejenom česká centra v zahraničí připomínala významné výročí Martinů, ale také zahraniční kulturní instituce sídlící v Praze se přidaly k propagaci českého skladatele. Dne 9. února 2010 proběhl v Rakouském kulturním fóru v Praze slavnostní křest čísla časopisu „Österreichische Musikzeitschrift“ věnovanému B. Martinů. Toto poslední vydání obsahuje příspěvky přednesené na Martinů Symposiu ve Vídni v červnu 2009. Díky ochotě a entuziasmu ředitele Kulturního fóra pana Florianu Hauga a spolupráci několika organizací (Nadace Bohuslava Martinů, Institut Bohuslava Martinů, redakce časopisu Österreichische Musikzeitschrift) se během slavnostního večera uskutečnila krátká přednáška o estetice díla Bohuslava Martinů (Dr. Ivana Rentsch, Universität Curych, Švýcarsko), naživo také zazněly skladby Bohuslava Martinů v podání laureáta soutěže Nadace Bohuslava Martinů. Houslista Michal Sedláček interpretoval Sonátu č. 1 pro housle a klavír, H. 182 a Arabesky pro housle a klavír, H. 201 (na klavír doprovázel Maxim Averkiev). O vztahu Bohuslava Martinů k Vídni a Rakousku promluvil ředitel Institutu Martinů Aleš Březina. Šéfredaktorka muzikologického časopisu Marion Diederichs-Lafite ocenila význam Bohuslava Martinů v rámci evropské a světové hudby.

Texty zařazené do tohoto čísla Österreichische Musikzeitschrift jsou tematicky zaměřeny na otázky stavu bádání, recepci děl a operní provozovací praxi.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2010, str. 17

Liturgická mše v Praze

Milan Černý

Národní divadlo Praha – Bohuslav Martinů: Hry o Marii. Hudební nastudování a dirigent Jiří Bělohlávek, režie Jiří Heřman, scéna Pavel Svoboda, kostýmy Alexandra Grusková, choreografie Jan Kodet. Premiéra 29. 10. 2009

Hry o Marii, H. 236 uvedlo pražské Národní divadlo. Dílo spadá do skladatelova pařížského období třicátých let 20. století, kdy mu učaroval svět lidových her a liturgických dramatických textů, s optimistickým a povzbudivým rysem. Konečnou podobu čtyř miniaturních oper měl skladatel přesně promyšlenou. Obě drobná dramata – úvodní Panny moudré a Panny pošetilé, čerpající ze starofrancouzské liturgické hry a pastorále třetího dílu Narození Páně – se jeví v celkovém rozvržení jako kontrastní části oproti rozměrem mnohem objemnějšímu miráklu Mariken z Niméque a legendě Sestra Paskalina. Proti tomuto smyslu se postavila režijní koncepce Jiřího Heřmana v nové inscenaci Národního divadla, která různorodé části slila v kompaktní operní tetralogii. Se svým týmem vytvořil režisér z lidově prosté a niterně pojaté podívané, kterou zamýšlel Martinů, velespektákl v podobě obřadní mše. Před divákem se rozevírají křídla oltáře a ve hře barevných kostýmů, stínů a stylizovaných choreografických prvků se vypráví příběh o Panně Marii. Celkově působí inscenace ohromujícím dojmem. Heřman má pro divadlo plné symboliky vytříbený smysl, obligátní „figuranti“ dotvářejí jednotlivé obrazy, vše před divákovým zrakem plyne ve velkolepých freskách.

Hry o Mari v Národním divadle v Praze, foto Petra Hajská

Do celé koncepce zapadá i hudební nastudování Jiřího Bělohlávka, velkého znalce a propagátora skladatelova díla. S Heřmanem se shodl nejen na režijní koncepci, ale i na akustickém rozmístění sboru do hlediště divadla, čímž vznikla neopakovatelná a velmi působivá atmosféra. Opera se však v této podobě stala více oratoriem, které kvůli okázalým efektům ztratilo původní stylově prostou tvář. I to je však cesta a režisér má právo pracovat s materiálem podle svého. Škoda jen, že v konečném tvaru převládlo obrazově a ke konci i únavně velikášské dogma nad čistou a srozumitelnou formou. Snad je vysvětlením to, že inscenace vznikla v koprodukcii s polským operním domem ve Vratislavi.

*Autor příspěvku je teatrolog
Článek převzat z internetové stránky www.advojka.cz (1/ 2010)*

Inscenace uvedené v roce 50. výročí úmrtí Martinů

Renata Pechancová

Patří k pravidlům našeho kulturního dění, že dramaturgie divadel, festivalů atd. se přizpůsobuje významným kulturním výročím. Tak tomu bylo i v roce 2009 a v rámci 50. výročí úmrtí Bohuslava Martinů bylo uvedeno mnoho zajímavých a dokonce objevných inscenačních a koncertních počinů. Je potřeba připomenout, že se tak dělo v rámci mezinárodního hudebního projektu Martinů Revisited, který plynule přešel do roku 2010, roku oslav 120. výročí skladatelova narození.

Scénická díla Bohuslava Martinů a to jak opery, tak balety, mají v inscenační praxi své stálice. Z baletů se nejčastěji uvádí *Kuchyňská revue*, po které sahají často i studentské soubory. Z oper se pravidelně na jeviště vrací *Řecké pašije*, ale také opery menšího rozsahu, které jsou na nastudování méně náročné. Z minulých nastudování oper můžeme připomenout *Řecké pašije* v ND Praha v roce 2006 nebo *Hry o Marii* v plzeňském nastudování z roku 2005, opavskou inscenaci *Her o Marii* z roku 2007 nebo *Ženitbu* provedenou studenty HAMU Praha v témže roce.

V roce 50. výročí úmrtí skladatele se divadla snažila zařadit do svých plánů nejen atraktivní, ale také neobvyklé tituly Martinů. Již v prosinci 2008¹ jsme měli možnost v pražské Dvořákově síni Domu umělců slyšet *Tři fragmenty* z opery *Julietta* v podání České filharmonie pod vedením Sira Charlese

¹ Dva závěrečné koncerty 14. ročníku Dnů Bohuslava Martinů se konaly 11. a 12. prosince 2008.

Mackerrase (v hlavní roli Magdalena Kožená). Provedení *Tři fragmentů* se stalo událostí pro všechny příznivce Martinů. Partitura tohoto díla byla považována dlouho za ztracenou a až před nedávnem ji objevil muzikolog Aleš Březina. Nahrávka, která z daného provedení vznikla, dostala prestižní ocenění britského odborného časopisu Gramophone.

Brněnské Národní divadlo v průběhu roku 2009 představilo několik scénických prací Bohuslava Martinů. Dne 27. 3. 2009 se v Janáčkově divadle konala premiéra opery *Julietta* (dle francouzského pravopisu psáno Juliette). Důležitým prvkem celé inscenace se v tomto nastudování stala scéna, která využívá dlouhé bílé lamely. Z těch porůznu vycházely dle potřeby jednotlivé postavy opery, nebo z nich „vykukovaly“ kulisy. Těmi byly záběry reálných budov města Poličky jak z dnešních dnů, tak i z dobových fotografií. Posunuté vnímání reality u hrdinů bylo vyjádřeno věží kostela sv. Jakuba postavenou na špičku nebo starou radnicí položenou na boku. Návštěvníci představení z Poličky se dobře bavili určováním jednotlivých záběrů použitých pro kulisy. Pro ostatní se jednalo s velkou pravděpodobností o nepochopený scénický prvek. Ve druhém dějství se scéna proměnila v les monstrózních makovic (makovice - opiumsen?). Jednotlivé postavy v něm vypadaly ztraceně, osamoceně a jaksi nepatřičně. Potom, co v jednom z vypjatých momentů hlavní hrdina vystřelil na *Juliettu*, se jedna z makovic „sklopila“ a vypadl z ní červený šátek – ten však vypadal více jako vyplazený jazyk než vyjádření dramatickosti. Závěrečné dějství se odehrávalo v kanceláři snů, jakési podivné místnosti. Scéna byla postavena víceúrovňově, což bylo výhodou pro ty, co seděli ve vyšších řadách a na balkóně z důvodu lepší přehlednosti. Hlavní postava opery *Julietta* měla dle záměru skladatele symbolizovat věčné hledání ideálu – na závěr jsme zjistili, že každý muž v kanceláři snů hledá svou *Juliettu*. Zde vykreslená copatá dívka v modrých šatech s červenou mašlí ve vlasech byla spíše „náctiletou“ sousedkou od vedle, než vyjádřením osudové touhy. Zajímavým momentem bylo použití druhé identické *Julietty* hrající na klavír, který přejížděl přes jeviště. Poměrně kvalitní hudební nastudování v pěvecké části rušily nedostatky v orchestru. Opera v daném provedení působila celkem zajímavě a jistě nenechávala diváky chladnými.²

Ještě před uvedením *Julietty* měla v Brně premiéru v divadle Reduta inscenace tří scénických prací Bohuslava Martinů. Dne 22. 2. 2009 byly poprvé uvedeny balety *Kuchyňská revue* a *Podivuhodný let* ve spojení s operou *Slzy nože*. Inscenace vznikla v koprodukcí Bohemia Balet – souborem Taneční konzervatoře hl. m. Prahy, zastoupený Společností tance při Taneční

² Brno, Národní divadlo – Bohuslav Martinů: Juliette. Hudební nastudování Tomáš Hanus, dirigenti Tomáš Hanus a Jakub Klackem, režie Jiří Nekvasil, scéna Daniel Dvořák, kostýmy Simona Rybáková, sbormistr Josef Pančík, pohybová spolupráce Štefan Capko, muzikologický konzultant Aleš Březina.

konzervatoři Praha o. s. Představení režíroval Jiří Srnec, a tak se v něm samozřejmě objevily prvky černého divadla. Scénograf Miloslav Heřmánek bohužel v *Kuchyňské revui*, která byla představena první, ztížil tanečnickům jejich práci vytvořením stupínku a dalších prvků, které zmenšovaly prostor scény a neumožňovaly tanečnickům rozvinout celou škálu pohybu. Také prvky černého divadla místy působily samoučelně. Choreografie ne úplně přehledně charakterizovala jednotlivé postavy a mýjela se v některých případech s dějem.

Balet *Podivuhodný let* je v podtitulu nazván také mechanickým baletem. V Brně však byl inscenován mimo záměr autora, jako balet s tanečnickými. Vytratilo se tak tajemství a nebyly využity možnosti, které nabízí dnešní technika. Dost scestně působily kostýmy tanečnicků, kteří byli zamotáni do pruhů látky – obvazů jako mumie. Omotání bylo provedeno nepravidelně, ne po celém povrchu těla. V průběhu představení se ukázala nefunkčnost těchto kostýmů, když se jednomu z tanečnicků obvaz pozvolna odmotával a vlající kolem nohou znemožňoval tanec jemu i kolegům. Diváci se v té chvíli více soustředili na „upadne – neupadne“ než na celou choreografii. Zajímavým prvkem bylo použití velkého drátěného ptáka, alespoň v tom byl zachován původní inscenační záměr Bohuslava Martinů.

Slzy nože je dada opera, která v sobě spojuje několik vysoce provokativních prvků. V tomto nastudování souboru Janáčkovy opery se podařilo spojit kvalitní pěvecké výkony s dobrou hereckou akcí podpořenou scénickou i kostýmní výpravou.

Celé představení tří scénických děl Bohuslava Martinů uvedených v brněnské Redutě působilo hlavně v tanečních částech jakoby hledalo již objevené. Přesto je lze považovat za přínos z důvodu snahy o nalezení dalších možností inscenování děl Bohuslava Martinů – využití černého divadla nebo použití tance tam, kde tanec nebyl původně zamýšlen.

Třetím představením scénického díla Bohuslava Martinů se v Brně stalo uvedení opery *Ženitba*, u nás poprvé v originální anglické verzi. Představení se ujala britská výtvarnice a režisérka Pamela Howardová, která čerpajíc ze svých vlastních zážitků (vnučka emigrantů z Ruska), s pochopením inscenovala tuto grotesku o lidské malosti. Představení bylo uvedeno v koncertním sále Reduty, a to netradičně po šířce daného prostoru, s orchestrem v jeho levé části. Jevišť zaplnila autorka scény různou veteší a také hlediště bylo „seskládáno“ z roztodivných židlí. K propojení scény a hlediště docházelo i při samotném provedení opery a umocňovalo příjemný celkový dojem. Zpěváci minimálně vzdáleni od publika se snažili více než kdy jindy o hereckou akci (nebo snad byla více vidět) a byli tak velmi přesvědčivými aktéry předváděné frašky. Inscenace Pamelý Howardové souzněla s představou Bohuslava Martinů o divadle a umožnila tak najít scénický tvar i opeře původně napsané pro rozhlas.

V rámci Martinů Fest – poličského festivalu, který se věnuje hudbě Bohuslava Martinů, byly uvedeny 11. 5. 2009 dvě opery slavného rodáka: *Veselohra na mostě* a *Hlas lesa*. Koncertní provedení oper řídil Vojtěch Spurný, hrála Komorní filharmonie Pardubice, zpívali pěvci pražského Národního divadla. Zdánlivě chybějící dramatickou akci u těchto původně rozhlasových oper naznačili pomocí jednoduchých scénických akcí. Například strážní z *Veselohry na mostě* si stoupli každý na jeden konec jeviště a střed se tak stal pomyslným mostem nebo u opery *Hlas lesa* si loupežníci vybrali jeden kout forbíny, který se tím pádem stal jejich doupětem. Zkušení zpěváci, již zvyklí na herecké podání rolí, si poradili i tentokrát a výborně pobavili místní publikum – vše samozřejmě při zachování hlasových kvalit. Nenásilná a příjemná inscenace.

Martinů Fest 2009 přinesl v rámci doprovodného programu i zajímavou inscenaci baletu Bohuslava Martinů *Kdo je na světě nejmocnější* v nastudování žáků tanečního oboru Základní umělecké školy Bohuslava Martinů Polička. Balet byl připraven s více než 70 žáky s velkolepou kostýmní výpravou a s použitím videoprojekce. Zajímavý prvek tvořily velké kostky z polystyrenu potažené tapetou se vzorem zdi, které tanečníci používali jako mobilní kulisy. Přestavení nastudovala a choreografii připravila Iva Kulíková. Premiéra se odehrála 13. 5. 2009 a pořízený videozáznam je vůbec prvním vizuálním záznamem tohoto baletu.

Pro sezónu 2009/10 nastudoval operní soubor Národního divadla v Praze operu Bohuslava Martinů *Hry o Marii*. Opera byla inscenována komorním způsobem v Plzni (2005) a také v Opavě (2007). U obou scén to bylo z důvodu menšího jevištního prostoru a také menšího počtu možných účinkujících. Národní divadlo v Praze operu uvedlo v premiéře 29. 10. 2009 a zvolilo si diametrálně odlišnou polohu od těchto inscenací. Celý realizační tým vytvořil velkolepou podívanou, snažíc se o maximální využití prvků barokního divadla a možností naší první scény, jak prostorových, tak lidských. V inscenaci jistě zaujmou sbory (Sbor opery ND a Pražský filharmonický sbor), které jsou umístěné netradičně na balkónech. Prvek, který možná nemá opodstatnění, co se týče zvukových kvalit, ale vtáhne diváka přímo do děje. Třetím sborem vystupujícím v inscenaci je Kühnův dětský sbor, který má důležitou roli i po herecké stránce v části *Narození páně*. Scénograf Pavel Svoboda jeviště zarámoval velkými trojhrany, které se díky možnosti otáčení stávají důležitým prvkem rychlých změn scény. Také zadní část scény je s možností otvírání a zavírání velkých ploch variabilní a umožňuje upravovat hloubku prostoru, což s použitím kouře a světla působí velmi sugestivně. Kostýmy korespondují se scénou. Jednotlivé postavy místy působí jako oživlí hrdinové gotických sakrálních maleb. Na scéně však uvidíme i ohňovou show. Celé představení je koncipováno tak, aby diváka nejen zaujalo, ale i úplně pohltilo. Z reakcí publika je zřejmé, že se tento záměr podařilo realizovat. Hudební část představení je celkem vyrovnaná. Dirigent Jiří Bělohávek tuto operu již studoval několikrát. Sólisté i orchestr však výrazně

nenadchnou. Jejich standardní výkony zůstávají až na malé výjimky v celkovém velkolepém inscenačním záměru poněkud upozaděny.³

Každé ze zde uvedených představení bylo vedeno snahou inscenovat dílo Bohuslava Martinů bez zbytečných klišé, tvůrčím způsobem tak, aby oslovilo dnešní publikum. Přesto lze v rámci hodnocení některých inscenací říci okřídlené „méně je někdy více“. Zajímavé srovnání by jistě nabídly i další inscenace scénických prací Bohuslava Martinů uvedených v roce 2009: 10. 4. *Řecké pašije* (Národní divadlo Moravskoslezské), 10. 12. *Veselohra na mostě* (Severočeské divadlo opery a baletu Ústí nad Labem), 22. 12. *Hry o Marii* (Slovenské národní divadlo Bratislava).

Doufejme, že časté zařazování děl Bohuslava Martinů do programů divadel v rámci jeho kulatých výročí těmito inscenacemi nekončí. Jeho scénická tvorba má mnoho titulů velkého i malého rozsahu, které stojí za nastudování.

Opera *Ženitba, H. 341 v La Fabrice*

Praha, Studio 2, 18 června 2011

Opera *Ženitba, H. 341* Bohuslava Martinů o 2. dějstvích podle hry N. V. Gogola vznikla v koprodukcí s Mezinárodním hudebním festivalem Brno Moravský podzim za spolupráce orchestru Janáčkovy opery NDB pod taktovkou Jakuba Kleckera.

Půvabnou operu o třech nápadnících Agafji přenesla významná britská režisérka a výtvarnice Pamela Howard z Ruska 19. století do společnosti ruských emigrantů v New Yorku roku 1953. Martinů *Ženitbu* původně komponoval na objednávku televizního kanálu NBC. Z toho vychází i inscenace, která se odehrávala v netradičním prostoru mimo divadelní sál. To poskytlo divákům možnost unikátního kontaktu s interprety a možnost naplno si prožít detailní a výtečně vypointovanou režii i vynikající výkony zpěváků.

³ Praha, Národní divadlo – Bohuslav Martinů: *Hry o Marii*. Dirigent Jiří Bělohlávek, režie Jiří Heřman, scéna Pavel Svoboda, kostýmy Alexandra Grusková, choreografie Jan Kodet, sbormistři Pavel Vaněk, Lukáš Vasilek, Jiří Chvála (pozn. redakce: nejbližší termíny představení se konají 4. 12. 2011, 26. 12. 2011 a 1. 1. 2012.)

Pamela Howard působí jako scénografka ve Velké Británii, Evropě a od roku 1960 USA a za tu dobu realizovala více než 200 produkcí. Během své umělecké dráhy spolupracovala s většinou národních i regionálních divadel a podílela se na vzniku několika velkých site-specific*) projektů s Johnem McGrathem. V současné době se mimo scénografii věnuje rovněž režii. Pravidelně vyučuje a vede mezinárodní workshopy a interdisciplinární projekty pro divadelníky a je autorkou knihy *What is Scenography?* S Martinů Ženitbou se poprvé setkala v roce 2006, kdy navrhla instalaci a režírovala Tři fragmenty z opery B. Martinů Ženitba pro The Miller Gallery of Contemporary Art v Pittsburghu.

„Svět, ve kterém nic není, jak vypadá. Postel není nic víc než matrace na kufrech a krabicích, které stále nejsou vybalené. Stará sklápěcí postel, nejspíš nalezená na ulici, slouží jako sušák prádla. Poličky nejsou nic jiného než starý žebřík se třemi dřevěnými deskami. Americká lednička je domovem rodinného jídelního servisu a nikdy nepoužitá pračka má čestné místo v obýváku. Nicméně všechny postavy žijící v tomto světě na tom nevidí nic divného, protože žijí ve své vlastní realitě, které přizpůsobily své životy. Samy sebe vidí jako úžasné bytosti, ačkoliv my diváci je vidíme takové, jací opravdu jsou – staří, neupotřebitelní a žijící v minulosti. V tom spočívá vřelý a soucitný humor, tak brilantně se odrážející v Martinů hudbě. Fjokla, dohazovačka, a její hlavní soupeř obchodník Kočkarjov jsou jediní dva schopní vydělat nějaké peníze, k čemuž využívají touhy zranitelné Agaffi. Všichni jsou obětmi okolností a jejich vlastní potřebnosti a my se s radostí noříme do jejich surreálního světa.“

Pamela Howard

Z ohlasů v médiích:

„Ženitba se stala výjimečnou příležitostí pro několik brněnských sólistů mladší generace, kteří ukázali, že jsou schopni být skutečnými zpívajícími herci. Nesmělý a pohodlný Podkoljosin - Jakub Tolaš, jeho protřelý kumpán - Petr Levíček i povedená trojice směšných figurek v podání Tomáše Krejčířika, Zoltána Kordy a Ladislava Mlejnk, to je společně s neodolatelnými kulisami, rekvizitami a kostýmy skutečný ‚koncert‘“

Český rozhlas 8. 10. 2009, Petr Veber

„Operu charakterizovala citlivě odstíněná tektonika, která posluchače odkazovala ke komické provázanosti kompozice a libreta. Nastudování nechyběl nutný humor ani veselost.“

Harmonie 11/2009, Markéta Jůzová

Další podrobnosti najdete na webových stránkách: www.lafabrika.cz.

*) Pozn. redakce k výše uvedenému příspěvku:

Site specific art (*site* = místo, *specific* = zvláštní, určité, *art* = umění) je tedy umění vytvářené pro zvláštní místo nebo umění pracující s určitým místem. Někdy je užíváno i synonymum – *instalace in situ* – instalace na místě. Umění je vymezeno prostorem, pro který je komponováno, a prostor se zásadním způsobem podílí i na celkové vizuální podobě díla. Často jde o volnou krajinu, veřejný městský prostor či nevyužívané architektonické objekty. Mohou to být sakrální objekty, jako jsou staré kostely a kláštery, nebo i technická, užitková a průmyslová architektura – továrny, nádraží, sklady, trafostanice atd. Tedy stavby, které ztratily svůj původní účel, jsou opuštěné a chátrají. Díla, která vznikla v těchto určitých prostorách, se nedají bez dalších zásahů a úprav přenést na jiné místo a právě v tom spočívá jejich jedinečnost a neopakovatelnost. Jejich neoddelitelnou součástí je prostorový rámec, který jim poskytuje kontext – architektonický, často i historický, kulturní, ale i sociální, psychologický, často i politický.

Opera Řecké pašije – italská premiéra 1. verze

Dne 29. dubna 2011 se v divadle Massimo v Palermu konala italská premiéra 1. verze opery Řecké pašije, H. 372/1

Dirigent: Asher Fisch

Režisér: Damiano Michieletto

Scéna: Paolo Fantin

Kostýmy: Silvia Aymonino

Osvětlení: Alessandro Carletti

Další informace, včetně recenzí, najdete na internetu www.teatromassimo.it.

V našem zpravodaji přinášíme několik fotografií z této výjimečné události.

Řecké pašije patří mezi skladatelova myšlenkově nejhlubší díla. Předlohou pro libreto mu byl příběh řeckého spisovatele Nikose Kazantzakise Kristus znovu ukřižovaný (anglicky 1951). Řecký spisovatel nenechal ožít postavu Krista ve svém díle poprvé, předtím tomu již bylo v románu Poslední pokušení. Ježíš byl pro něj velikou inspirací, i když v obou dílech modifikoval jeho celkovou podstatu, pokaždé originálním způsobem. Kristus znovu ukřižovaný se odehrává patrně v prvních dekádách 20. století na drsném řeckém venkově a sám skladatel ve své žádosti o grant charakterizoval dílo takto:

„Děj začíná v okamžiku, kdy kněz Grigoris svolává shromáždění stařešinů vsi Lycovrissi a vybírá z řad vesničanů Krista a apoštoly pro pašijové hry. Hluboký mír, ve kterém ves dosud, možná až příliš pohodlně, žila, je narušen náhlým otřesem. Tak jako prst Boží požaduje důkaz víry, přicházejí na náves běženci z vydrancované a opuštěné vesnice a žádají o azyl. Jsou hněvivě odmítnuti a donuceni hledat si útočiště ve skalnatých horách a ukájet svůj hlad divokou trávou a svá srdce neustálou modlitbou. Avšak nově jmenovaní svatí jdou za strachujícími se uprchlíky, jejichž nejvyšším knězem a duchovním vůdcem je otec Fotis. Běžné denní starosti těchto lidí se postupně vytrácejí; síla jejich víry a jejich role v blížících se pašijích začínají měnit jejich duchovní vědomí do nové zralosti. Ovčák a snilek Manolios prožívá strašný boj o zpodobení Krista. Naivní a hravý obchodník zapomíná na své drobné zlodějny; smilná vdova Kateřina, Máří Magdaléna, draze platí za svou novou víru a divoký Judas je pohlcen svým osudem. Poznáváme každého muže a ženu v proměnách jejich duší, vždy horlivě žijoucí a sršící vášnivou energií, aby dosáhli svých cílů. Prožíváme s nimi radostné teplé léto a žně, divoké milostné vzplanutí Nikolia a Lenio ve volné přírodě, zoufalý boj mezi uprchlíky a vesničany a tragickou smrt ovčáka Manolia – Krista. Jako dva potůčky krve procházejí dílem dvě velká témata: lidské dědictví křesťanských ctností a závazky člověka vůči humanitě. Ti,

kdo spějí ve své velké víře k všelidské lásce, nalézají svou cestu zatarasenou těmi, kdo odmítají zřít se sobeckosti. Každý muž i žena se postupně vrací k jedinému smyslu svého konání: dobru, nebo zlu. Ohromné síly, vroucí v nitru země, explodují smetávající s sebou vše ve zničujícím výbuchu.“

Roku 1957, tedy dva roky od započetí práce na Pašijích, byl Martinů s operou hotov a nabídnul jí k provedení Královské opeře Covent Garden s předpokladem, že jejího řízení se ujme autorův krajan Rafael Kubelík. Původně příznivé vyhlídky byly nakonec překaženy žádostí o tři „odborné posudky“, které ve finále operu zbavily vyhlídky na brzké nastudování. Skladatel se proto ještě téhož roku rozhodl nabídnout své dílo curyšské opeře a po reklamacích ze strany vedení opery se pustil do závažných úprav díla. Ty sahají od podstatných změn v samotném libretu až po pojetí příznačných hudebních myšlenek pro jednotlivé významné symboly hudebního zpracování.

Opera měla premiéru pod vedením Paula Sachera 9. 6. 1961 – ani jeden z autorů se jí však nedožil. O téměř čtyřicet let později český muzikolog Aleš Březina zrekonstruoval první verzi Řeckých pašijí podle jejích roztržitých částí, které skladatel rozdal přátelům nebo známým, a dal jí celistvost a původní dramatický ráz. Originál opery se tak nakonec, sice se zpožděním, dočkal roku 1999 premiéry na Festivalu v Bregenzi a v roce 2000 byl proveden v místě, kde si ho skladatel přál – v Královské opeře Covent Garden. Od té doby byla první verze Řeckých pašijí uvedena ještě v Brémách a v řecké Soluni.

- Uvedené fotografie byly převzaty z internetové adresy www.teatromassimo.it
- Text byl převzat z on-line katalogu knihovny Institutu Bohuslava Martinů na adrese <http://katalog.martinu.cz>

Dny Bohuslava Martinů 2011

Předběžný program (stav: 02. 06. 2011):

- Soutěž Bohuslava Martinů 2011, obor klavír – 2. 12. a 3. 12. 2011

4. 12. 2011 Sál Martinů – HAMU Praha

Koncert laureátů soutěže

7. 12. 2011 Sál Martinů – HAMU Praha

- Koncert k 5. výročí úmrtí V. Kalabise

Zazní dílo V. Kalabise a B. Martinů v interpretaci klavíristy
Jiřího Kollerta (jednoho z vítězů 1. ročníku soutěže B. Martinů 1996,
program koncertu bude upřesněn)

21. a 22. 12. 2011 Dvořákova síň – Rudolfinum

- Koncert České filharmonie

L. van Beethoven: Koncert pro klavír a orchestr č. 5

Es dur op. 73 „Císařský“

Bohuslav Martinů: Intermezzo pro orchestr, H.330

P. I. Čajkovskij: Louskáček, svita z baletu

klavír Piers Lane

dirigent Petr Altrichter

Autografy od paní Boucher

Aleš Březina

Snad každému, kdo četl knihu *Podivné lásky* od Jiřího Muchy, utkvělo v hlavě jméno zámožného českého podnikatele Čestmíra Puce a jeho manželky Heleny, kteří patřili k nejvýznamnějším mecenášům českých umělců ve Francii. Bohuslav Martinů se jim za dlouholetou podporu odvděčil věnováním tří skladeb z konce 30. let. Po dlouhá léta byly jejich originály nedostupné a vědělo se o nich pouze z knih Jaroslava Mihule. Teprve v létě 2008 se mi podařilo navázat kontakt s dcerou manželů Pucových, paní Alexandrou (Sachou) Boucher. O rok později poskytla paní Boucher kopie všech autografů Institutu Bohuslava Martinů a významně rozšířila povědomí o skladatelově životě těsně před vypuknutím 2. světové války.

Nejvýznamnějším autografem sbírky je originál partitury *Smyčcového kvartetu č. 4, H.256*. Tato skladba vznikala mezi dubnem a květnem 1937 v Paříži a je věnována paní Heleně Pucové, v jejímž domě také 13. 6. 1938 zažila svou světovou premiéru v podání belgického souboru Quatuor Lejeune. Z koncertu vznikl zvukový záznam, který se dochoval ve dvou kopiích. Obálku autografu nakreslil František Kupka a vytvořil tím z cenného pramene nádherný artefakt, který si rodina Pucových uložila do své sbírky. Od té doby se nad skladbou zavřely vody až do roku 1956, kdy ji u dedikantky našel Miloš Šafránek. V roce 1960 se v rozhlasovém studiu v Donaueschingen uskutečnila veřejná premiéra v podání Novákova kvarteta a o tři roky později došlo k jeho tiskovému vydání.

Drobný klavírní cyklus *Okna do zahrady* vznikl v srpnu 1938 ve Vieux Moulin, rodišti skladatelovy ženy Charlotty. Patří k tomu nejlepšímu, co Martinů pro klavír napsal. Je věnován Heleně Pucové, v jejímž archivu ho zřejmě našel Miloš Šafránek současně s ostatními partiturami, alespoň to naznačuje datum jejího tištěného vydání v roce 1957.

Dětské hádanky, H. 227 věnoval Martinů v roce 1939 malé „Saše Pucové ku vzpomínce na 25. květen 1939.“ Jsou to vtipné skladbičky pro zpěvní hlas s doprovodem klavíru, každá končí zpívanou otázkou „Co to je?“, po níž následuje stručné mluvené řešení jednotlivých hádanek. Paní Boucher byla velmi dojata, když si 31. 10. 2009 vyslechla koncertní provedení tohoto krátkého cyklu na slavnostním odhalení pamětní desky Bohuslava Martinů v basilejském Stadtcasinu v podání česky zpívajícího dětského sboru Sursee Cantorei.

Neméně důležitou součástí sbírky tvoří celkem 22 písemných dokumentů, zejména dopisů Bohuslava Martinů manželům Pucovým. Na několika kartičkách děkuje skladatel svým mecenášům za finanční pomoc, v jiných se rozepisuje o svých skladbách a jejich provozování. Nejdůležitějším dokumentem je dvoustránkový přehled aktivit, kterými chtěl Martinů

propagovat Československo a jeho ohrožení v těžké době Mnichovské dohody. Nazval jej stručně „Propagační plán“ a vyjmenoval v něm všechna aktuální provedení svých děl a jejich propagační potenciál. Je to i doklad úspěšnosti skladatele, jehož díla zaznívala v podání špičkových umělců na nejvýznamnějších mezinárodních pódii. Najdeme mezi nimi např. zamýšlená provedení *Polní mše* v Praze, Paříži a Londýně, premiéru *Koncertu pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány* v Basileji, *Tre ricercary* v Ženevě, Budapešti, Bostonu, Washingtonu, Philadelphii a Londýně a mnohá provedení komorních děl B. Martinů v Paříži, Bruselu, Rennes, Amsterdamu a dalších městech. Mezi interprety figurují Pierre Fournier, Rudolf Firkušný, Germaine Leroux, Paul Sacher, Marcel Moyse, Samuel Dushkin, Quatuor Pro Arte, BBC Orchestra, Basilejský komorní orchestr, dirigenti Charles Munch, Sergej Kusevický, Ernest Ansermet a další. Pro martinůvské badatele je mimořádně zajímavá závěrečná část tohoto fascinujícího dokumentu, nadepsaná „Další skladby, které chci napsat“. Dozvídáme se z ní o skladatelově záměru složit „Pražskou symfonii pro velký orchestr“ s dodatkem „pro Ameriku (Boston)“, o zamýšlené sérii „Pražských koncertů pro malý ensemble komorní“ a o „Českých tancích pro orchestr“. Speciální oddíl věnuje Martinů skladbám „Pro československou armádu“, mezi kterými figuruje vedle *Vojenského pochodu* a *Polní mše* i nabídka vytvoření úprav národních písní pro mužský sbor, „scénické aktovky, sketche ve spolupráci s A. Haasem“ a „propagační film české hudby“. Celý výčet končí lakonickým konstatováním „Ostatní činnost (koncerty atd.) v dohodě s propagačním výborem“.

Jak známo, skladatel se v této politicky tak labilní době chtěl nechat mobilizovat jako dobrovolník do československých legií ve Francii a nebyl přijat pouze s ohledem na svůj věk. Vedle teprve nedávno zveřejněných textů B. Martinů z pařížského časopisu *Český boj* dokládá tento unikátní dokument skladatelovo pevné sepětí s předválečným Československem a jeho samozřejmý a neokázalý příspěvek k rozšiřování povědomí o jeho významu a kulturnosti. Je krutou ironií osudu, že lidé, kteří po dobu 2. světové války nevykonali pro národ vůbec nic, mohli po únorovém převzetí moci označovat skladatele za renegáta a odpadlíka od své vlasti. I z tohoto pohledu představuje nález a zpřístupnění archivu paní Sachy Boucher jeden z nejvýznamnějších počínů martinůvského bádání posledních let.

Zapomenutá klavírní balada

Tomáš Víšek

Jen několik skladeb klavírní literatury bylo inspirováno konkrétními výtvarnými artefakty. Slavné jsou samozřejmě Musorgského *Obrázky z výstavy* – všechno ostatní, ať od Liszta, Fibicha či dalších, se hraje už jen velmi málo. Bohuslav Martinů (vedle slavných orchestrálních *Fresek Piera della Francesca*, H. 352 a mnohem méně hrané *Balady „Vila na moři“*, H. 97 na obraz Arnolda Boecklina) přispěl do této pokladnice zajímavou klavírní *Baladou pod Krzecův obraz „Poslední akordy Chopina“*, H. 56. Krzec je nonsens – jedná se o polského malíře jménem Józef Krzesz-Mecina (1860-1934), o němž polské (i nepolské) prameny téměř ostentativně mlčí. Jmenovaný obraz lze nicméně najít na internetu a již v roce 1910 byl reprodukován v „The Studio“ (vol.50/1910/p.80). Pravděpodobně zde Martinů tento obraz viděl – není doloženo, že by v té době byla v Praze nebo jinde v Čechách výstava polských malířů, a Martinů v té době ještě do ciziny necestoval (naopak cizí výtvarné tiskoviny v Praze dostupné byly). Doloženo toho není ostatně víc – dosud nevydaná skladba má 2 autografy, jeden uložený v Památníku B. Martinů v Poličce, druhý v Českém muzeu hudby v Praze, v základech se shodují, v detailech i počtu taktů se liší, datován není ani jeden. Rok vzniku 1912 (viz Halbreichův katalog) je jen hypotetický, dle premiéry 15. 8. 1912 v Poličce (Halbreich chybně uvádí 14. 8. 1912). Skladbu si hrál Martinů sám (ač neklavírista!). Martinů sám si udělal soupis skladeb z oné doby, který je však všestranně chaotický, chronologicky přeházený, data vzniku nejsou skoro nikde atd. Proto nám tento seznam rovněž nepomůže. Autor článku dává přednost „poličské“ verzi – působí více krystalicky, bezprostředně, přitom ujasněněji než „druhá“ verze s občas přidanými oktávami, některými takty vypuštěnými a některými plochami tužkou přeškrtnými (leč tak slabě, že může jít o vymazané škrty). To už je ale samozřejmě věc subjektivního názoru.

Samotná balada má základní dvoudílný půdorys s náznakem třídílnosti: první díl (cca. 2 str.) táhlý, zahloubaný, sunoucí se jako pomalý pochod, druhý díl (cca. 1 str.) rychlý, nervní a v několika posledních taktech vyústící v tematickou i tempovou reminiscenci dílu prvního. Základní témata obou dílů se exponují již v prvním taktu celé skladby – v pravé ruce zpívá melodie tématu 1. dílu, v levé ruce kontrapunktuje základ melodického obrysu dílu druhého. Přes různé spojovací oddíly se postupně ozve několik témat dalších, motivek z levé ruky je občas vyneseno i do ruky pravé a těsně před koncem 1. dílu mlžně anticipuje melodicko-rytmickou tvář druhého dílu, která posléze zcela ovládne pole. Avšak v posledních taktech celé skladby se témata náhle opět vrátí do rolí, které měla na začátku.

*Obraz „Poslední akordy Chopina“
malíře Josefa Krzesz-Mecina*

Přestože typické martinůvské intonace i harmonie bychom zde ještě marně hledali (stejně jako není přímo citováno nic od Chopina; o vztahu Martinů-Chopin rovněž není nic známo), jedná se o skladbu velké vnitřní přesvědčivosti. Úsilí sdělit velké citové pohnutí zde působí zcela opravdově až sugestivně. Ostatně na koncertech, kde skladbu hraji, bývá toto dílko velmi příznivě přijímáno. Na závěr ještě zmínka o jedné raritě. Dne 10. 10. 1910 složil Martinů jinou *Baladu, H. 24*, vlastně jen 28-taktový fragment s beznadějně přeškrtným pokračováním, avšak různými alterovanými terciemi připomínající budoucího Martinů trochu více a rovněž takto v uceleném tvaru proveditelný (zatím jsem si ho dovolil přidávat na koncertě jen jednou). Jako motto této skladby napsal Martinů citát o „bledém hochu“ z Večerních písní Vítězslava Háška („Aj, bledý hoch se zachvěl“...). Myslel tím snad Chopina? A posléze tuto baladu zavrhl, aby během dvou let napsal zcela novou? Na tuto otázku si asi už také neodpovíme.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2010, str. 9

Nové autografy Martinů v Paříži

Aleš Březina

Médiathèque Musicale Mahler (dále MMM) je poměrně nová soukromá knihovna v Paříži, kterou založil slavný mahlerovský badatel Henry-Louis de La Grange v roce 1986. Navzdory svému názvu se neomezuje jen na tvorbu Gustava Mahlera, nýbrž je dokumentační knihovnou zaměřenou obecně

na skladatele a interprety 20. století. Její sbírky se stále rozrůstají, a proto se vyplatí studovat webové stránky této instituce průběžně.

V loňském roce se na těchto stránkách objevila informace o získání pozůstalosti proslulého francouzského flétnisty René le Roy, jehož jméno je spjaté s častým provozováním *Sonáty pro flétnu a klavír, H.306* (1945) Bohuslava Martinů (poprvé ji hrál veřejně 6. 5. 1950 v New Yorku, tedy ani ne půl roku po její premiéře). Skladba vznikla v idylickém prostředí Cape Cod, jižní Orleans (stát Massachusetts), krátce po skončení 2. světové války a její radostná nálada a výrazná melodičnost, ve které je slyšet i zpěv ptáčka jménem whippoorwill (pozn. red.: druh amerického nočního lelka s šedobílým peřím). Při studijním pobytu v MMM vyšlo najevo, že se ve zmíněné pozůstalosti nacházejí nesmírně cenné prameny a sice blueprint (pozn. red.: dobová kopie) partitury (titulní strana a 33 stran not) s četnými autografními zanáškami skladatele i obou interpretů a blueprint sólového partu této skladby (11 stran). Blueprint partitury nese na titulní straně nápis „Sonata / for flute and piano. / B. Martinu / June 1945 – South Orleans. Mass. U.S.A.” a sloužil pianistovi jako klavírní part. V pravém horním rohu obsahuje podpis „René Le Roy.“ Nejvýznamnější ze skladatelových zanášek obsahuje 7 nových taktů partu klavíru ve 2. větě v taktech 46-52. Sólový hlas obsahuje mimo jiné na vnitřní straně 1. strany informaci o duratě jednotlivých vět a celkovém trvání skladby v podání René Le Roy: “6.30 / 6. / 5 / 17.30”.

Kromě těchto cenných pramenů se ve sbírce nacházejí i dva zajímavé dopisy Charlotty Martinů. Při četbě prvního z nich se zatají dech každému martinůlogovi, skladatelova žena v něm 12. 12. 1961 z Vieux Moulin informuje flétnistu o tom, že mu „nemohla poslat dechový kvintet, ale doufá, že jeden přítel, který právě odjíždí do Prahy, ho tam najde“. Jedná se s naprostou jistotou o ztracený Dechový kvintet, H.187 z roku 1930, který již po desetiletí nese na seznamu hledaných děl Bohuslava Martinů nálepku „most wanted“ (pozn. red. nejhledanější).

Kolekci René Le Roy doplňuje soubor 12 maloformátových fotografií z Ridgefieldu z usedlosti Three Chimneys a obsahuje přípisek „visite chez Martinu sept. 1944”.

Děkujeme kurátorce paní Aleně Parthonnaud a řediteli MMM panu Alainu Galliarimu za zpřístupnění těchto cenných materiálů.

*Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2011, str. 17
www.mediathequemahler.org*

Rukopisy Bohuslava Martinů z nakladatelství Alphonse Leduc v Paříži

Aleš Březina

Archivy hudebních nakladatelství v sobě skrývají poklady, o kterých často nevědí ani lidé, kteří v nich pracují. Při pátrání po rukopisech Bohuslava Martinů se proto od jisté doby nespokojujeme s dotazem na lístkový katalog, ale ptáme se na základě zkušeností mnohem obšírněji a konkrétněji, například na archivy výrobních oddělení (skrývají se v nich např. předlohy pro fotografa, nebo pozapomenuté korekturní obtahy), na knihovny půjčovných materiálů (někdy obsahují překvapivě i rukopisné hlasy, psané buď skladatelem samotným, nebo jím vlastnoručně korigované) a archivy korespondence (obsahují mimo jiné soupisy korektur a další cenné informace). Velkou pomocí je pro nás ochota nakladatelů pustit nás do svých archivů a nechat zdržovat jejich spolupracovníky od jiných úkolů, které jsou z nakladatelského hlediska mnohem aktuálnější.

V tomto ohledu se Institutu Bohuslava Martinů podařilo navázat přímo vzorovou velmi úzkou spoluprací s nakladatelstvím Alphonse Leduc v Paříži, konkrétně s panem Jeanem Leducem. Tento přímý potomek zakladatele firmy je s Bohuslavem Martinů spjat četnými osobními vazbami, několikrát se s ním setkal a prostřednictvím své tety, slavné pianistky Germaine Leroux, manželky proslulého životopisce Bohuslava Martinů Miloše Šafránka, se cítí skladateli obzvlášť blízký i citově. Pan Leduc pochopil důležitost přístupnosti notových i nenotových pramenů Bohuslava Martinů pro náš institut, zejména vzhledem k práci na souborném kritickém vydání děl tohoto autora. V minulých měsících proto postupně nechal ofotit autografy všech skladeb Bohuslava Martinů z archivu nakladatelství Alphonse Leduc a dal je institutu k dispozici.

Z řady velmi vzácných partitur bych chtěl obzvlášť upozornit na tu zdánlivě nejnepodstatnější, a sice na particell (pozn. red. neúplná partitura obsahující jen hlavní hlasy) několika částí cyklu *Etudes facies, H.191* (1930). Co je na tomto dvojlistu tak mimořádného? Je to skutečnost, že onen zdánlivě snadno komponující Martinů v roce 1930, tedy po složení téměř 200 děl včetně oper, baletů a orchestrálních skladeb cítil potřebu načrtnout si průběhovou skicu pro tak skladatelsky jednoduchý úkol, jakým je instruktivní duo pro dvoje housle! Tento nález spolu s nálezem velkého konvolutu particellů a fragmentů v Nadaci Paula Sachera zcela vyvrací dříve obecně rozšířenou představu skladatele chrlicího bez velkého rozmyšlení a v podstatě bez přípravy jedno dílo za druhým. Na příkladu průběhových skic Snadných etud je vidět to, čeho se každý martinůvský badatel časem dobere, a sice že pravý opak je pravdou – Martinů si důkladně promýšlel rozvrh každého i sebemenšího dílka a teprve s jasnou představou konceptu, který obsahuje řadu podstatných detailů a je vlastně jakýmsi naskicovaným klavírním výtahem díla, se pustil do zápisu partitury.

Je pochopitelné, že s takovou přípravou mu zápis díla zabral méně času, než vyžaduje zápis skladby předem nepromyšlené. To, že mu tato detailní příprava vynesla v určité době pověst (příliš) rychle komponujícího skladatele, je jedním z paradoxů recepce hudby 20. století.

Článek otištěn s laskavým svolením Institutu Bohuslava Martinů

Pochopit a rozeznít šifru Mistra Martinů

Rozhovor Aleše Březiny s dirigentem Jiřím Bělohlávkem

Jakou roli hraje hudba Bohuslava Martinů ve Vašem životě – osobním i profesním?

S fenoménem Martinů jsem se setkal poprvé ještě jako malý kluk v Kühnově dětském sboru – účinkovali jsme tehdy při koncertních provedení a gramofonové nahrávce Otvírání studánek za řízení pana prof. Kühna, s Jiřím Baarem v barytonovém sóle, s uhrančivým recitátorem Miloslavem Doležalem a paní Markétou Kühnovou u klavíru v Rudolfinu a v nahrávacím studiu v Domovině. Ten mnohonásobný zážitek byl úžasný a určující. Kdykoliv jsem později jako student měl příležitost seznámit se s nějakou skladbou B. Martinů, vždycky jsem po ní dychtivě sáhl, ať již to byly drobné skladby klavírní nebo později cellové sonáty či koncerty. A logickým vyústěním tohoto zájmu bylo poznávání a posléze provádění symfonického a operního repertoáru.

Jak dlouho jeho symfonie provádíte a kolikrát jste je již dirigoval (a kterou z nich nejčastěji)?

Uvádím Mistrovy symfonie soustavně od roku 1979, kdy jsem prvně řídil jeho 4. symfonii v německém Kolíně nad Rýnem a s WDR Orchestrem jsme pořídili rozhlasovou nahrávku. Tuto symfonii jsem nastudoval nejčastěji, s 45 různými ansámby jsem ji k dnešnímu dni provedl celkem 97krát. Podobně je tomu se Symfonickými fantaziemi (6. symfonií), potom ve značně menším počtu

následují provedení 1. a 3. symfonie, a konečně 5. a 2. symfonii jsem provedl pouze několikrát. Ovšem v ohnisku mého zájmu jsou ještě další orchestrální skladby, např. Dvojkonzert pro smyčce, klavír a tympány, Tocata e due canzoni, Fresky Pierra della Francesca a další.

Jak vnímáte proměny v přístupu publika k hudbě Bohuslava Martinů za dobu Vaší aktivní hudební dráhy – doma i v zahraničí?

Je nesporné, že vnímání a oceňování hudby B. Martinů prošlo velikým a pozitivním vývojem, a jsem si jist, že právě míra pozornosti, již věnují interpreti bohatému odkazu skladatele je rozhodující silou, která podmiňuje proměnu percepce publika. Dvojvýročí v roce 2009 a 2010 přispělo tomuto trendu výrazným vkladem mnoha exkluzivních počinů po celém světě a zdařilé zastřešení jednotlivých příspěvků pod souhrnný projekt „Martinů Revisited“ dodalo všemu tomu snažení velikou závažnost.

Které opery Bohuslava Martinů máte nejraději a kde a kdy jste je prováděl?

Miluji asi nejvíc Řecké pašije – ty jsem dostal jako svůj debut v pražském Národním divadle v roce 1984 a vrátil jsem se tam k nim s novou inscenací před třemi lety. Mezitím jsem je uvedl koncertně ve skotském Edinburghu na tamním festivalu. Ovšem mám také srdeční vztah ke Hrámu o Marii – tuto operu jsem nejprve nahrával pro Supraphon s Pražskými symfoniky (1983), poté jsem vedl brněnskou inscenaci v Janáčkově opeře a konečně vloni na podzim jsem je realizoval se souborem Národního divadla v Praze. Také s Juliettou mám zkušenost jak scénického tak i koncertního provádění – v Opeře Bastille v Paříži, v sále londýnského Barbicanu s BBC Symphony Orchestra a Magdalénou Koženou v hlavní roli, a za dva roky ji budeme studovat

v Ženevě. Nádherné bylo nahrávání jednoaktovek Slzy nože a Hlasu lesa s Pražskou komorní filharmonií – snímek jsme realizovali opět pro Supraphon a později byl použit pro televizní inscenaci.

Jak vnímáte šance sólových koncertů Bohuslava Martinů na světových koncertních scénách?

Sólové koncerty žijí anebo živoří v plné závislosti na zájmu interpretů – řekl bych, že největší naději na trvalejší prezentaci má 2. koncert pro housle, jehož si začínají všimnout mladí houslisté, 1. violoncellový koncert je moc vděčným číslem, snad 4. klavírní "Inkantace". Osobně se divím, že není populárnější Rhapsodie – Koncert pro violu a orchestr, který je výsostně originální a přináší nádhernou hudbu a příležitost pro sólovou violu.

Co je pro dirigenta na hudbě Bohuslava Martinů nejděčnější a co naopak nejobtížnější?

Hudba Bohuslava Martinů je vždycky výzvou – její struktura není vždycky hned snadno uchopitelná, notový zápis nevyklučuje možnost nesprávného pochopení fráze, vždycky je nutné o tvar značně usilovat. Nepoddává se lehce. Ovšem je v tom kouzlo dobrodružství a navíc dokonale sladká odměna, podaří-li se nám šifru Bohuslava Martinů správně pochopit a rozeznít.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2010, str. 8-9

Zemřela historička fotografie Anna Fárová

Mezinárodně uznávaná historička a teoretička fotografie Anna Fárová, která zemřela v sobotu 27. února 2010 ve věku 81 let, byla průkopnicí psaní o fotografii jako o vysokém umění. Fárová světu objevila mnohé velikány české fotografie, na které minulý režim hleděl s opovržením. Mimořádný význam měly zejména její výstavy a monografie Josefa Sudka a Františka Drtikola, stejně jako její práce kurátorky fotografické sbírky Uměleckoprůmyslového muzea v Praze.

Anna Fárová byla dcerou Miloše Šafránka, přítele Bohuslava Martinů. Miloš Šafránek byl český diplomat ve Francii a v USA a velký obdivovatel hudby Martinů, napsal monografii s názvem *Bohuslav Martinů, his life and works*, která vyšla už v roce 1961 v angličtině v Londýně u vydavatele Allan Wingate. Anna Šafránková se narodila v roce 1928 v Paříži a jako malá se s Martinů často setkávala. Zasadila se o vydání pamětí svého otce *Setkání po 50 letech* u nakladatelství Torst. Podstatné části knihy jsou rovněž věnovány B. Martinů (viz Bohuslav Martinů Newsletter, č. 2/2007, s. 17). Křest knihy proběhl v roce 2006 v prostorách Institutu Bohuslava Martinů.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2010, str. 4

† Dr. Dietrich Berke

Dne 16. října 2010 zesnul Dr. DIETRICH BERKE, zakládající člen ediční rady *Souborného vydání děl Bohuslava Martinů*. Jako dlouholetý hlavní lektor souborných edic v nakladatelství Bärenreiter-Verlag, Kassel (Německo) významně přispěl svými zkušenostmi při přípravě edičních zásad a rozvržení svazků souborného vydání děl Martinů.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2010, str. 8

† Prof. Ivan Mynář

Ve věku 85 let zemřel prof. Ivan Mynář, emeritní předseda pobočky SBM ve Zlíně, člen hlavního výboru SBM v letech 1993 - 1996, předseda Kruhu přátel hudby v Otrokovicích, dlouholetý ředitel gymnázia v Otrokovicích, kde prosadil estetickou výchovu ve všech směrech na vysoké úrovni, výborný pianista a propagátor hudby a umění, člen pěveckého sboru Dvořák Zlín.

Pohřeb se konal ve čtvrtek 7. 4. 2011 v 15 hodin v kostele Českobratrské církve evangelické ve Zlíně za velké účasti příbuzných a přátel z Otrokovic i ze Zlína. Zúčastnili se rovněž členové pobočky SBM ve Zlíně.

Odešel upřímný obdivovatel Bohuslava Martinů † Ladislav Lakomý

Jarmila Mráčková

V pondělí 11. dubna 2011 zemřel po dlouhé těžké nemoci mimořádný umělec, vynikající herec, skvělý recitátor kultivovaného noblesního projevu Ladislav Lakomý. Byl milován, vážen a ctěn publikem i kolegy. Potvrdila to velká účast na smutečním rozloučení 19. dubna v Mahenově divadle v Brně a dlouhý, poslední potlesk při přenášení rakve z divadla do smutečního vozu.

Ladislav Lakomý měl velký vztah k hudbě: od dětství hrál na housle, ve studentském orchestru na kontrabas. V nezapomenutelném představení Komédie o umučení a slavném vzkříšení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista zpíval náročné pasáže v roli Ježíše (1965, hudba Jan Novák). Jeho velkou koncertní kreací – nikdo netušil, že poslední – byl Bratr Dominik ve scénickém provedení Honnegerova oratoria Jana z Arcu na hranici na závěr Mezinárodního hudebního festivalu Moravský podzim 2010.

Velice miloval hudbu Bohuslava Martinů. Mnohokrát účinkoval v jeho kantátě Otvírání studánek, v roce 1999 také na Třech Studních.

Večer brněnské pobočky SBM dne 3. 12. 2007, brněnské divadlo (zprava Ladislav Lakomý, student konzervatoře Jakub Kozák a Václav Věžník)

Pro sezónu 2005-2006 jsem pro brněnskou pobočku SBM vytvořila cyklus „Martinů a jeho přátelé“ – tři literárně-hudební pořady z korespondence Martinů s Frances Ježkovou, Milošem Šafránkem a Zdeňkem Zouharem. Pro přednes textů jsem oslovila umělce nejpovolnějšího – pana Ladislava Lakomého. Velice rád toto účinkování přijal. V cyklu „Martinů a Brno“ se podílel 23. listopadu 2007 na večeru „Martinů a brněnské divadlo“ přednesem dopisů Bohuslava Martinů umělcům, kteří připravovali jeho premiéry v Brně. V listopadu 2009 účinkoval na večeru SBM „Poslední rok Bohuslava Martinů“. Tehdy se mu stalo to, o čem prohlásil, že by se profesionálovi stát nemělo – podlehl dojetí z obsahu. Měl Bohuslava Martinů opravdu rád. V květnu 2010 přednesl ještě na koncertě Spolku přátel hudby s názvem „Martinů hudbou a slovem“ úryvky z dopisů F. Ježkové, M. Šafránkovi a Zd. Zouharovi v Besedním domě. Výběr z dopisů Bohuslava Martinů Zdeňku Zouharovi natočil v Českém rozhlasu Brno hudební redaktor Jan Hlaváč, kterého jsem na ně upozornila. Mezi množstvím rozhlasových nahrávek Ladislava Lakomého se tedy nachází i ta, ve které propůjčil svůj hlas Bohuslavu Martinů. Jeho civilní projev s jemným humorem úžasně vystihoval styl těchto dopisů.

Zemřel významný český muzikolog

PhDr. Jan Kapusta, CSc.

Naděžda Šauerová

Ve věku 78 let zemřel dne 7. 5. 2011 významný český muzikolog PhDr. Jan Kapusta, CSc. Narodil se v roce 1932 v České Třebové. V letech 1951 až 1956 studoval hudební vědu, estetiku a dějiny hudby na Palackého univerzitě v Olomouci. Je jedním ze zakladatelů Nadace Bohuslava Martinů, od jejího založení v roce 1975 byl členem její správní rady a rezignoval až v roce 2008 ze zdravotních důvodů. Založil tradici slavnosti Otvírání studánek ve Vlčkově, je autorem 10 knih a téměř 500 studií o hudbě 19. století, osobnosti Bohuslava Martinů a v neposlední řadě i o výtvarném umění. Dvanáct let stál v čele litomyšlského muzea a poté působil v letech 1972-1983 jako ředitel Městského muzea a galerie Polička. Spolu s několika málo dalšími kulturními činiteli měl velký podíl na převozu ostatků Bohuslava Martinů do vlasti. V roce 2010 mu byla udělena Medaile Bohuslava Martinů za šíření skladatelova odkazu.

Poslední rozloučení se konalo dne 17. 5. 2011 v České Třebové.

Smuteční proslov přednesený při rozloučení s Dr. Janem Kapustou v České Třebové 17. 5. 2011

Ivan Štraus

„Jan Kapusta, jeden ze zakladatelů Nadace Bohuslava Martinů, dlouholetý člen její Správní rady, doktor muzikologie, bývalý ředitel litomyšlského a poličského muzea, iniciátor Památníku Bohuslava Martinů, nás přítomné pozval k poslednímu setkání s jeho životem. Tak, jako on byl součástí našich životů, tak i my jsme byli součástí života jeho. Výrazné stopy, které v české kultuře zanechal svými kratšími či delšími studii o životě ve východočeském regionu, byly z oboru muzikologického, výtvarného i literárního.

Text té nejrozsáhlejší studie stačil ještě dokončit před svým skolem. Nese příznačný název NEUVĚŘITELNÁ KAUSA MARTINŮ s podtitulem Pravdivá zpráva o tom, jak se stalo, že 17. srpna 1979 byly převezeny ostatky hudebního skladatele Bohuslava Martinů do rodné Poličky. Jan Kapusta psal tuto zprávu 8 let, vycházejí především z faktů, které bylo možno ať písemně, či osobním svědectvím doložit. Až tato práce jednou spatří světlo světa, bude konečně jasné, co všechno musel Jan Kapusta prozkoumat, aby jeho studie nebyla fantazijní beletrií, ale seriózním dokumentem doby.

Snaha, osvětlit okolnosti posmrtného návratu Bohuslava Martinů do rodné Poličky, byla vyvolána potřebou konečně zacelit tu zející ránu nevděku ze strany tehdejších mocipánů a co nejspravedlivěji vylíčit úlohy jednotlivých aktérů celého dramatu. Janu Kapustovi bylo už tehdy jasné, že lid muzikantský smýšlí o Martinů jinak, než tvrdila oficiální propaganda. Svým výzkumem zdokumentoval i pro budoucí generace všechny okolnosti, které vedly k převozu toho, jenž svou zemi a její duchovní kulturu nepřestal milovat, ani když mu do

bolestných ran kanuly jedové krůpěje. Jan Kapusta byl často svědkem historických okamžiků, které vedly k založení Společnosti Bohuslava Martinů, k založení Nadace BM, budoval v Poličce Památník BM, v němž jsou i díky jeho úsilí shromážděny poklady nesmírné ceny, rukopisy, korespondence s celým světem, fotografie a mnoho dalšího, co je předmětem úcty a obdivu k jednomu ze 4 největších skladatelů tohoto národa.

Správní rada Nadace BM měla výsadu a potěšení dlouholetého styku s Janem Kapustou na svých zasedáních. Pokud mohl, vždycky se dostavil, i když kvůli včasnému příjezdu musel vstávat ve 3 hodiny ráno. Výrazně přispěl k dobrému jménu Nadace tím, že nás v pravou chvíli varoval před záludnostmi muzejních předpisů. Jeho hlas byl hlasem moudrého rádce, uhněteného životními peripetemi do formy, v níž nebylo negativních emocí, ačkoli by na ně měl po svých životních zkušenostech bezesporu právo.

Jan Kapusta stačil ještě prohlédnout počítačový přepis své strojopisné práce o 450 stranách, ale na dokončení výběru fotografií mu už čas nebyl dopřán, i když bojoval s nemocí do posledních sil. Byl to hrdinský boj – tělo postupně vypovídalo službu, ale duch zůstával ještě dlouho nezlomen. Že jej Všemohoucí z bolavé fyzické schránky odvolal, můžeme považovat vlastně za dobrodiní. Už jej nic nebolí a může si s manželi Martinů a ostatními zúčastněnými povídat.

Milý Jendo, děkujeme Ti za všechno, čím jsi nás obohatil, a uděláme všechno pro to, abychom Tvé gigantické dílo dovedli ke zveřejnění.“

Prof. Ivan Štraus je předseda Nadace Bohuslava Martinů

*PhDr. Jan Kapusta při udělení medaile
za šíření odkazu B. Martinů v roce 2010*

MAŠEK/MARTINŮ

**Michal Mašek představuje projekt MAŠEK/MARTINŮ
na labelu EMI classics**

Mladý nadějný český klavírista Michal Mašek realizoval v únoru 2011 unikátní projekt pro EMI classics: nahrávku recitálu z děl Bohuslava Martinů spolu s luxusní ilustrovanou publikací skladatelových kreseb pod názvem MAŠEK/MARTINŮ.

Jedinečnost projektu spočívá jak ve formátu publikace vázané v látce, jednotlivě číslované, tak ve výběru doposud nepublikovaných autorových kreseb. Knížka tak tvoří ucelený výběr a skvěle doplňuje nahrávku recitálu: Sonáty pro klavír, Etud a polek, Motýlů a rajek plus čtyř vtipných přídavek včetně světové premiéry Vítězného pochodu sportovního klubu R.U.R v Poličce.

Projekt byl realizován v Berlíně ve studiích Emil Berliner Studios, jenž nesou jméno vynálezce gramofonové desky Emila Berlinera a patří k absolutní světové špičce. Klavír dodala firma Steinway and Sons, režisérem byl Rainer Maillard, který realizuje nahrávky s nejlepšími umělci současnosti jako je Claudio Abbado, Lang Lang, Kristian Zimmermann, Michail Pletnev nebo Magdaléna

Kožená. Celý projekt je podpořen koncerty, které jsou doplněny výstavou skladatelových kreseb, webovou stránkou a dokumentem z natáčení.

Michal Mašek je také producentem celého projektu, na realizaci se podílela jeho společnost Morpheus Art, s.r.o., projekt je pod záštitou Předsedkyně poslanecké sněmovny.

EMI classics bude postupně uvádět na trh další verze produktu jako je klasické CD v plastové krabičce, digitální download atd.

Prezentace projektu 27. května 2011 v Poličce

Představení projektu pro Českou Republiku se konalo 27. května 2011 v Poličce v Centru Bohuslava Martinů. Součástí večera byl slavnostní křest a koncert, v jehož průběhu měli návštěvníci možnost poslechnout si několik ukázek ze zmíněného alba. Projekt pokřtil starosta města Poličky Jaroslav Martinů a zástupce sponzora Ing. I. Mareš. Michal Mašek během večera předvedl nejen svou brilantní hru na klavír, ale velmi zajímavě vyprávěl o tom, jak takový hudební projekt vzniká, jak probíhalo natáčení CD, ale i jak si vybíral karikatury, které namaloval Bohuslav Martinů. Vyjádřil se též o svém vztahu k Bohuslavu Martinů.

Další informace najdete na webových adresách:

<http://www.michalmasek.cz>

<http://www.masek-martinu.com>

<http://www.emiclassics.com>

<http://www.morpheusart.cz>

Skvělá nahrávka opery Bohuslava Martinů

Aleš Březina

Ze všech nových nahrávek z roku 2010 je bezesporu tou nejvýznamnější světová premiéra opery *Den dobročinnosti, H.194* z roku 1930. Původní nápad Václava Noska uskutečnil na jeho výslovné přání dirigent Milan Kaňák, který edičně připravil a nastudoval nedokončenou operu Bohuslava Martinů a zachránil tak více než 70 minut mistrovské hudby, která se kvalitou zcela vyrovná současně vznikajícímu baletu *Špalíček* a místy připomene kantátu *Kytice*. Vydavatelství Arco Diva tento finančně nesmírně náročný projekt realizovalo v roce 120. výročí skladatelova narození a obohatilo tak operní repertoár o zásadní dílo, které se jistě brzy objeví na některé české či zahraniční scéně. Nazpíváno ve francouzském originále.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/2010, str. 19

Nultý klavírní kvintet poprvé na CD

Graffe Quartet (Štěpán Graffe, Lukáš Bednařík, Lukáš Cybulski, Michal Hreňo) připravil ve spolupráci s Českým rozhlasem vydání premiéry nahrávky *Klavírního kvintetu, H. 35* Bohuslava Martinů, z roku 1911. Klavírního partu se ujala japonsko-americká klavíristka Michiko Otaki. Nahrávka vyšla na CD v dubnu 2011 ve vydavatelství Radioservis společně s kvintetem V. Nováka a 2. kvartetem B. Smetany.

Nové historické nahrávky v knihovně Nadace Bohuslava Martinů (LP)

Zoja Seyčková

Koncem roku 2010 bylo zakoupeno do knihovny několik gramofonových desek se zajímavými historickými nahrávkami. Na první z nich najdete *Pět madrigalových stancí pro housle a klavír, H 297*. Houslista Ernest Michaelian byl od roku 1938 členem Symfonického orchestru San Francisco, na klavír ho doprovází Viola Luther Hagopian. Vydalo Music Library Recordings 7068, San Francisco. Rok vydání na desce není uveden, podle databáze www.worldcat.org jde pravděpodobně o rok 1959, určitě však ještě za života Martinů.

Rovněž v 50. letech byla vydaná nahrávka *Sinfonietta Giocosa* (klavír Germaine Leroux, dirigent Jaroslav Krombholc) u firmy Mercury MG 10040. Nahrávka je

majetkem firmy Supraphon, realizovala ji Nadace Bohuslava Martinů a byla vydána na CD „Dny Bohuslava Martinů 2007”.

Firma Columbia masterworks New York vydala v roce 1959 nahrávku *I. klavírní kvartet, H. 287*, s interprety: Alexander Schneider (housle), Milton Katims (viola), Frank Miller (violoncello) a Mieczyslaw Horszowski (klavír).

Albeneri Trio bylo častým interpretem Martinů skladeb již v roce 1947. Dne 10. listopadu 1947 zahrálo v newyorské premiéře *Klavírní trio č. 1 pro housle, violoncello a klavír (Cinq pièces brèves), H. 193*. Na gramofonové desce, která vyšla v roce 1962, zazní *Trio č. 2, H. 327*. Albeneri Trio zde hraje ve složení: Artur Balsam (klavír), Giorgio Ciompi (housle), Benar Heifetz (violoncello). Nahrávku vydal stereofonně The Music Guild.

Další zajímavostí je *Sonáta č. 1 pro violoncello a klavír, H. 277*, vydaná v 70. letech u švýcarského labelu VDE 3019, stereofonně, s violoncellistou Guy Fallot a klavíristkou Emmanuelle Lamasse.

Da Camera Magna vydala v roce 1975 kompletní cellové sonáty s interprety Philippe Muller (violoncello) a Ralf Gothoni (klavír) pod názvem „Martinů Cellosonaten”.

Dále v 70. letech vyšla u Golden Crest Records deska „Antonín Kubálek/Pianist” v sérii „Recital Series”. Najdeme zde výběr z *Etud a Polek III, H. 308*, spolu s Janáčkovou skladbou *V mlhách* a *Suitou pro klavír* Paula Hindemitha.

Nahrávky si můžete poslechnout v Institutu Bohuslava Martinů po předchozí domluvě.

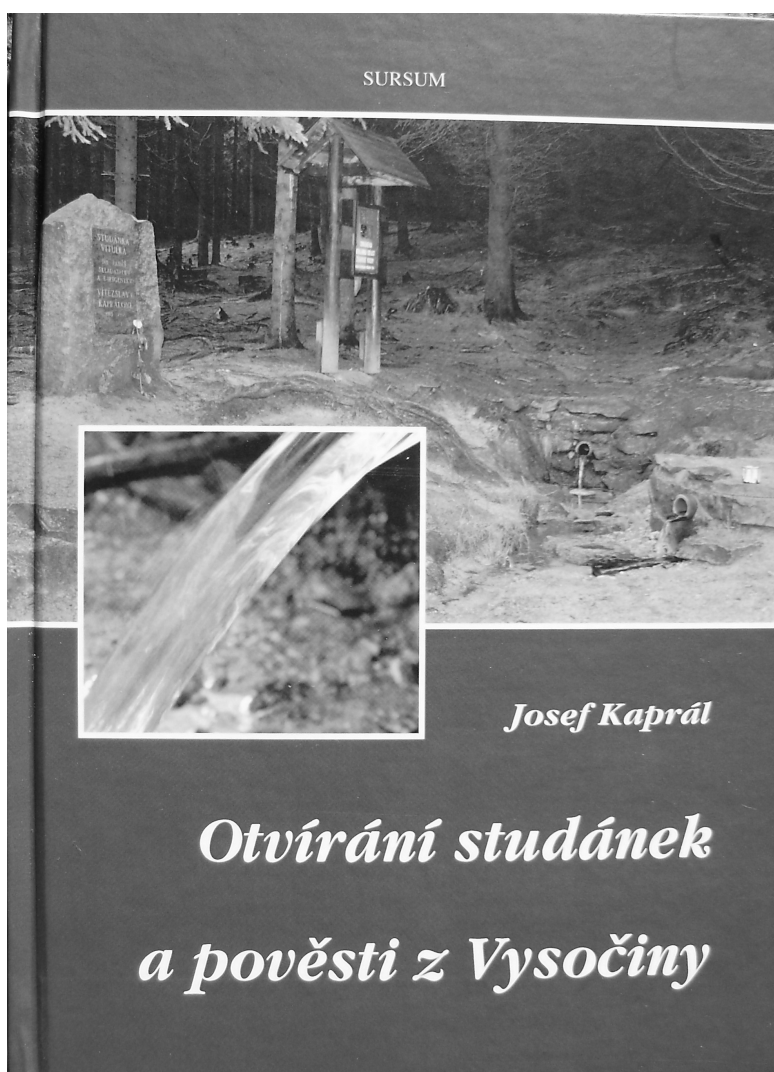
Otvírání studánek a pověsti z Vysočiny

Josef Kaprál

Rád jsem vyhověl přání sdělit čtenářům Zpráv SBM podstatné myšlenky skromné knížky věnované 120. výročí narození Bohuslava Martinů a 95. výročí narození Vítězslavy Kaprálové. Na otázku proč také Kaprálové, nalezne laskavý čtenář odpověď na prvních stránkách publikace.

Úvodní část textu ze zabývá dávným zvykem a vlastně nutností čištění vodních zdrojů po dlouhé a drsné zimě na Vysočině, což se uskutečňovalo od pradávných časů až asi do druhé poloviny 19. století. V některých místech dokonce i s obřadem. Kroniky připomínají například účast flašinetáře a zpěv omladiny. Uvedené příklady jsou však vyjimečné, v drtivé většině čištění studánek probíhalo bez obřadů.

Novodobou tradici jarního čištění studánek iniciovala skladba Bohuslava Martinů na text Miloslava Bureše *Otvírání studánek* (1955). Její až dramatický vznik je čtenáři knížky podrobně popsán. Kantáta dedikovaná Poličce, Vysočině, Sykovci a Třem Studním uvedla do povědomí zapomenutý obřad jarního čištění vodních zdrojů. Podnítila péči o studánky a zvláště na Českomoravské vysočině vytvořila novou folklorní tradici, která je v dílku podrobně zachycena. V první části publikace jsem chtěl upozornit na kopii dopisu Bohuslava Martinů matce skladatelky a dirigentky Vítězslavy Kaprálové (str. 29) a na řadu dobových fotografií.

V druhé části knížky nalezne čtenář několik pověstí souvisejících s Třemi Studněmi, Fryšavou, Žákovou horou, Medlovem a dalšími místy centrální Vysočiny. Pro mladší generaci má sloužit vysvětlení dnes již nepoužívaných výrazů v pověstech. Přikládám kopii přední strany obálky publikace s žulovým památníkem Vítězslavy Kaprálové a studánkami Barborkou (v pozadí) a Vitulkou. V horní části je umístěno nakladatelství Sursum.

Výběr z nejzajímavějších článků o Martinů v roce 50. výročí úmrtí skladatele

Vypracovala Renata Pechancová

Časopis Harmonie, rok 2009:

- § Jirků, Irena; Berná, Lucie: *Bohuslav Martinů v portrétech jihofrancouzského Čecha Rudolfa Kundery* (3/2009)
- § Janáčková, Olga: *Julietta* (5/2009)
- § Rentch, Ivana: *Dar pro Einsteina Pět madrigalových stancí Bohuslava Martinů* (5/2009)
- § Grundy, Michael: *Bohuslav Martinů a Sergej Kusevickij* (7/2009)
- § Veber, Petr: *Bohuslav Martinů Suita z opery Juliette, Tři fragmenty z opery Juliette* (7/2009)
- § Mihule, Jaroslav: *Případ Sonáty pro klavír od Jaroslava Ježka* (8/2009, 9/2009)
- § Mabary, Judith: *Příspěvek Martinů k modernímu tanci v Americe* (9/2009)
- § Bělohávek, Jiří: *Hry o Marii* (10/2009)
- § Jůzová, Markéta: *Martinů Ženitba poprvé v originálním anglickém znění* (11/2009)

Časopis Hudební rozhledy, rok 2009:

- § Březina, Aleš: *Bohuslav Martinů* (1/2009)
- § Šaldová, Lenka: *Hry o Marii – okázalé, velkolepé, prázdné* (12/2009)

Všechny aktuální články o díle a životě Bohuslava Martinů lze najít na internetu, a to pod následujícími odkazy:

<http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-kritiky/>

<http://katalog.martinu.cz> (on-line katalog knihovny Institutu B. Martinů)

DIVADLO ŽIJE

výstavní a kulturně-divadelní projekt nejen pro poličskou veřejnost

Naděžda Šauerová

14. května - 25. září 2011

výstavní sály Centra Bohuslava Martinů a muzejní dvůr

1. *Martinů a divadlo* – výstava, která Vás zavede do kouzelného světa divadla Bohuslava Martinů. Rozmanitou operní a baletní tvorbu představují vystavené kostýmové návrhy, nákresy a prostorové modely scén, fotografie z představení, ale i skutečné kostýmy. Část výstavy je také věnovaná dlouholeté tradici ochotnického divadla v Poličce, a to v prostoru, kde se divadlo skutečně hrálo a kam se svým otcem chodil na divadelní zkoušky i malý Martinů. Vernisáž se uskutečnila v rámci 14. ročníku Martinů Festu v sobotu 14. 5. 2011 ve výstavních sálech Centra Bohuslava Martinů v Poličce.

2. *Cesta k divadlu* – divadelní herna pro děti i dospělé, kde se prostřednictvím hravých a tvořivých aktivit seznámí se zákulisím divadla, přípravou divadelního představení od námětů až po konečnou realizaci. Instalace je zcela variabilní proto, aby bylo možné využít sál pro uskutečnění doprovodných divadelních představení, kdy bude nutné zachovat původní členění prostoru na jeviště a hlediště. Hravá část výstavy byla veřejnosti představena v neděli 15. 5. 2011 formou odpoledního programu s tvořivými dílnami a divadelním představením pro děti. Druhá část mimo jiné zahrnuje divadelní, tematické tvůrčí a výtvarné kurzy pro širokou veřejnost, studenty i děti zaměřené na divadelní tvorbu a rozvoj tvůrčích dovedností v oblasti herectví a scénografie. Dále jsou připraveny drobné inspirativní tvořivé dílny pro děti – výroba loutek z rozličných materiálů, stínové divadlo, maňásci, marionety, kostýmy, masky, kulisy apod. Součástí programu jsou besedy a tematické přednášky.

3. *Poličské kulturní léto* – cyklus doprovodných kulturních a divadelních akcí, které se uskutečnily na muzejním dvoře. V průběhu letních měsíců se na zahradě Centra Bohuslava Martinů střídala divadelní představení pro děti a dospělé, koncerty místních i „přespolních“ hudebních těles a promítání letního kina.

Hudba Bohuslava Martinů dominuje v novém dokumentu **České kořeny ve Švýcarsku**

Martina Fialková

Již 20 let je v kontaktu s českými krajany po celém světě časopis Český dialog. Vychází v Praze pod vedením šéfredaktorky Evy Strážovské a jeho vydavatelem je občanské sdružení Mezinárodní český klub (MČK). A právě v MČK vznikla – ve spolupráci s jihomoravským KAM Studiem Tomáše Kubáka – idea série dokumentů o Čechách v zahraničí. Dostala název *České kořeny* a rozběhla se již v roce 2009. To, čím jsou dokumenty specifické, je velký důraz na hudbu – vybíranou tematicky a s využitím autentických nahrávek v interpretaci českých hudebníků žijících v dané zemi. Mimo to dokumenty využívají také hudbu charakterizující tu kterou zemi, a také té, která byla zkomponována českými skladateli, kteří v dané zemi pobývali.

Pro výběr zajímavých osobností a rodin využívají *České kořeny* právě kontaktů získaných díky časopisu Český dialog a činnosti Mezinárodního českého klubu. Tak se stalo, že v prvním, pilotním snímku *České kořeny ve Švédsku*, je obsažen kromě sedmi dalších zajímavých osobností také filmový portrét houslového virtuosa Jaroslava Šonského. Dokument provází jeho autentická interpretace a dále i nahrávka části Smetanova dua *Z domoviny* (s klavíristkou Patricií Bretas). O Smetanovi a jeho švédském pobytu je ve filmu samozřejmě výrazná zmínka. Dokument měl značný úspěch doma i mezi krajany ve Švédsku, což u malého týmu, v jehož produkci vznikl, vyvolalo chuť a zájem natočit další díl. Vznikl ve Švýcarsku, v zemi, kde osud jakoby předznamenal osudy dalších tisíců českých exulantů po roce 1948, ale zejména 1968.

Jaroslav Šonský, též aktivní člen vedení International Martinů Circle, poskytl i pro tento díl, jako skvělý interpret hudby Martinů další nahrávku ze své produkce. Jsou to *Bergerettes* (spolu se členy někdejšího Epos tria), které provázejí značnou část dokumentárního snímku natočeného v Basileji, Curychu a Luzernu a jejich okolí. Dokreslují i ráz švýcarské krajiny v okolí Pratteln a Basileje, kde Martinů žil. Kamera nahlédla také do basilejského Stadtcasina, kde zaznělo v premiéře několik jeho významných opusů, a kde je umístěna pamětní deska Martinů. O její vznik se zasadil vynikající český klavírista žijící v Curychu, Robert Kolínský, který se stal jednou z filmovaných osobností tohoto druhého dílu *Českých kořenů*. Narodil se ve Švýcarsku rodičům, kteří sem emigrovali. Již od počátků své hudební kariéry také velmi intenzivně propaguje hudbu Martinů, nejen vlastní interpretací, ale také jako zakladatel a umělecký ředitel Martinů Festtage v Basileji. V dokumentu zazní v jeho podání část *Sonáty pro klavír a housle č. 1* (zde s Alexandrem Rožděstvenským) a jedné z *Arabesek*. Film se však zabývá i jeho osobní výpovědí jako člověka narozeného v jiné kultuře, než která mu byla dána rodiči, vztahem k České republice a k češtině.

Na podobné téma hovoří v dokumentu *České kořeny ve Švýcarsku* i další zajímaví krajané. Například Máša Exnarová, galeristka, která Švýcarům nabízí nahlédnutí do české kultury prostřednictvím výstav, ale i koncertů v galerii v Sisachu u Basileje nedaleko Pratteln, kde Martinů pobýval.

Kromě úryvků z jiných hudebních žánrů film provází ještě další hudba Martinů, z nahrávky 4dílného CD, které vydal Institut Martinů, motiv z *VI. symfonie* působivě dokreslí alpské scenérie. A část II. věty *Koncertu pro hoboj a malý orchestr* vyzní silně emotivně v rámci portréту výjimečné osobnosti Dany Seidlové. Toto dílo Martinů velmi souzní s jejími myšlenkami, týkajícími se pocitu domova, emigrace, návratů či nenávratů.

České kořeny ve Švýcarsku jsou tak dokumentem, kde hudba B. Martinů umocňuje silné téma exilu. Skladatelova osobnost se zde objevuje jako stále přítomný fenomén mezi českými osobnostmi žijícími v této zemi dnes.

Robert Kolínský

Autorský tým (Tomáš Kubák – režie, kamera, střih, Martina Fialková – produkce, rozhovory, výběr hudby a Veronika Hollerová – scénář, rozhovory) děkuje za podporu Nadaci Bohuslava Martinů, s jehož přispěním film mohl vzniknout.

Více informací o projektu České kořeny najdete na www.ceskekoreny.cz

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů
číslo 33
Praha – červen 2011

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů
Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5
Redaktorka: Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D.
(e-mail: daniela.kotasova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením Institutu Bohuslava Martinů, Městského muzea a galerie Polička - Centra Bohuslava Martinů (CBM), Mgr. Jarmily Mráčkové, PaedDr. Jitky Měřinské a Ing. Josefa Kaprála